

MLADIK

LETO I. - ŠTEV. 6

AVGUST

MLADIKI

1957

6

IZHAJA VSAKO PRVO
NEDELJO V MESECU

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Jože Peterlin: Naši domovi	81
Zora Saksida: Prepozno	82
Ljubka Sorli: Po naši Koroški	83
Saša Martelanc: Praznik v planin- ski vasi	84
Bruna Pertot: Dekliške pesmi	85
Vztrajni orel: Skavtski tabor 1957	85
Slavko: Kraška pesem	86
Bršljanski: Noč v Brdih	86
Franc Jeza: Mož z nahrbtnikom na kolesu	87
Književnost in umetnost:	
M. Jevnikar: Ilka Vašte: Gričarji	87
Razstave	88
Franc Mljac: Repentabor	90
Radio:	
Glasba po željah	91
Program za avgust	91
Lojze Škerl: Svetniki	92
Ivan Theuerschuh: Kdo je kriv, če vzgoja ne uspeva?	92
Slavko: Kraški kruh	93
M. L.: Naši stari	93
Razgledi	94
Miranda Zafred: Televizija, resen tekmeč kinematografije	96

Na platnicah

Pisma Mladiki — Jože Peterlin: Lite-
rarni pogovoriZunanja oprema: Janez PREPELUH
Vinjete poglavij: Franko PiščanecUredništvo: Trst, Via Trento 2
Gorica, Riva Piazzutta 18Uprava: Trst, Chiadino in Monte
1109, tel. 90-315 (Aldo Štefančič)Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Odgovorni urednik: Dušan JakominTiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

»UPITNIK«.

Menda so že vsi slovenski časopi-
si v Trstu napisali protest proti dej-
stvu, da imamo na železniški posta-
ji, v javnih lokalih, v Mladinskem
hotelu, na razglednicah itd. pojasni-
la in navodila v treh, štirih jezikih,
med katerimi ni slovenskega in ven-
dar prihajajo največ Slovenci iz so-
sednje države na to ozemlje in živi-
jo stalno tudi na njem samem kot
državljeni. Ta protest je upravičen
in bi bilo lahko sram te ozkosrčnosti,
krivice in bojazni pred ne vem čem
vse, ki so za to odgovorni.

A meni in mojim rojakom se do-
gaja nekaj podobnega tudi tam, kjer
bi najmanj pričakovali: na konzul-
atu matične države. Ko prosiš za
dovoljenje, da bi potoval v Jugosla-
vijo, ti postrežejo s tiskovino z na-
slovom Upitnik. Potem imaš vpraša-
nja še v italijanščini, menda nem-
ščini in angleščini. Nimaš pa slo-
venščine. In vendar na Tržaškem ne
žive niti Hrvati, niti Srbi, ampak
Slovenci. Konzul je vendar Slovenec,
a na njegovem uradu se moraš po-
služevati tujega jezika, ko prosiš za
dovoljenje, da bi potoval v Sloveni-
jo, oziroma v Jugoslavijo. Kaj se vam
zdi, gospod urednik, ali ni to tudi
velika mera hlapčevstva, neuvidev-
nosti in sramote? Torej niti urad
matične države ti ne postreže v ma-
terinem jeziku? Kako moreš potem
pričakovati in zahtevati, da bodo
druge države do tebe bolj obzirne in
ustrežljive? Ali ne drži tudi tu pre-
govor: Kdor zaničuje se sam, podla-
ga je tujčevi peti?

Dragi gospod, mislim, da ste po-
vedali sami vse in ne potrebuje Va-
še vprašanje še odgovora. Da ne bi
kdo rekel, da zahajamo v politiko —
tega res ne bi hoteli — se ne bomo
razpisovali o tem. Poslali pa bomo
to številko Mladike z Vašim vpraša-
njem na merodajno mesto in to z
najboljšim namenom.

TRI LETA LAŽI

Saj je morda neumno, da Vam o
tem pišem, a ko je človek razočaran
in sam, napravi nekaj, kar morda si-
cer ne bi. Saj Vas, gospod urednik,
ne vprašam za nasvet; bolj kot to,
se Vam bi rad potožil in bi rad, da
bi mi tudi Vi potrdili, da ne moreš
nobenemu človeku na svetu verjeti.
Lahko da se mi boste smejali, a me-
ni je zelo bridko. Tole je bilo:

Bil sem na tem, da se poročim.
Imel sem zaročenko že tri leta. Bil
sem prepričan, da bom srečen v živ-

ljenju samo z njo. Zdaj je na lepem
odšla z drugim in mi v dveh vrsticah
sporočila, da me je sita. V meni se
je zrušilo vse. Nikdar nisem mislil,
da bi znale lagati tiste njene lepe
oči in vendar je morala lagati, saj
ni mogoče, da bi prišla taka spre-
memba v trenutku. Kako naj tedaj
sploh še komu verjamem? Laž, vse
je laž. Tudi novele, ki povečujejo
neko žensko zvestobo, so zlagane, ne-
življenske in smešne. Pišem Vam
prav zaradi novele Grbavec, ki sem
jo bral v 4. številki Mladike. Taka
ljubezen in celo do grbastega člove-
ka? Ne verjamem več v to. Pa mi
povejte, ali nimam prav.

Dragi gospod Marij, vem, da ste
zelo potrti in zelo razočarani. Mladi-
ka sicer nima namena obravnavati
podrobno takihle vprašanj, vendar
bi Vam rad rekel besedo. Da je pri-
šlo do preloma med Vama je lahko
vzrokov zelo veliko. Morda ste eno-
stranski in mislite preveč le nase. In
če je Vaše deklo spoznalo, da z Va-
mi ne bo srečno? Ali bi bilo prav,
da bi se kljub temu poročila? Res,
ni naredila prav, da je kar nenado-
ma, brez razgovora in pojasnila, če
sem razumel prav, odšla. Zdaj je Va-
še razočaranje prehudo, da bi mogli
trezno in stvarno presoditi položaj.
Rana je presveža in preveč boli. Jaz
bi na Vašem mestu zaupal v božjo
previdnost. Kaj pa če bi se to zgo-
dilo po poroki? Ali ne bi bilo še vse
bolj brezishodno — če prav razu-
mem, da ste katoličan in se torej ne
bi mogli znova poročiti. Zelim Vam,
da bi srečali deklo, s katero boste
res ustvarili lepo družino in topli
dom. In to se bo zgodilo, le vere v
življenje ne smete izgubiti in nikar
ne mislite, da je vse tako brezishod-
no in tako pokvarjeno in umazano,
tako brez vere in zvestobe. Tudi le-
pota je še na svetu in dobrota in
ljubezen. Našli jih boste, le preboli-
te udarec in dvignite pogled!

TASČA

Kako, da mi ne odgovorite na pi-
sma, ki sem Vam ga pisal še pred
mesečem in Vas vprašujem, kaj naj
naredim s taščo. Se Vam zdi neum-
no? Vedite, da je vse res, kar sem
Vam napisal. Prosim, odgovorite mi!

Vašega pisma o tašči res nisem
prejel. Ali bi ga hoteli znova napisa-
ti? Prav rad Vam bom odgovoril, če
se Vaše tašče ne bom ustrašil.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Vsaka številka Mladike stane 60 lir, po pošti 80 lir. Celoletna naročnina (10
številok) 600 (800) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 2½ dolarja.

Naši domovi so tiha žarišča našega življenja. Vanje se vračamo zmeraj radi. V njih se odpočijemo od hrupa in ropota življenja, od srečanj s tujimi, neznanimi ljudmi. Doma smo si blizu, smo eno, če je naš dom lep in če je zares dom.

Mnogim po svetu je dom edino pribežališče. Samo doma upajo povedati svoje misli na glas. »Če bi doma ne imel,« mi je rekel nekoč nekdo, »bi znorel. Doma se zaprem in povem svojim najbližjim, kako je hudo.

NAŠI DOMOVI

In če bi ne imel nikogar, bi kričal med stenami svojega doma in bi mi bilo laže.«

Včasih se ne zavedamo prav, kaj imamo, ko imamo dom. Večkrat ga vse premalo cenimo. Marsikdo napravi iz njega prepogosto kričavi prepir, da se otroci, če jih ima, preplašeno stiskajo v kot in si žele čim prej zdoma.

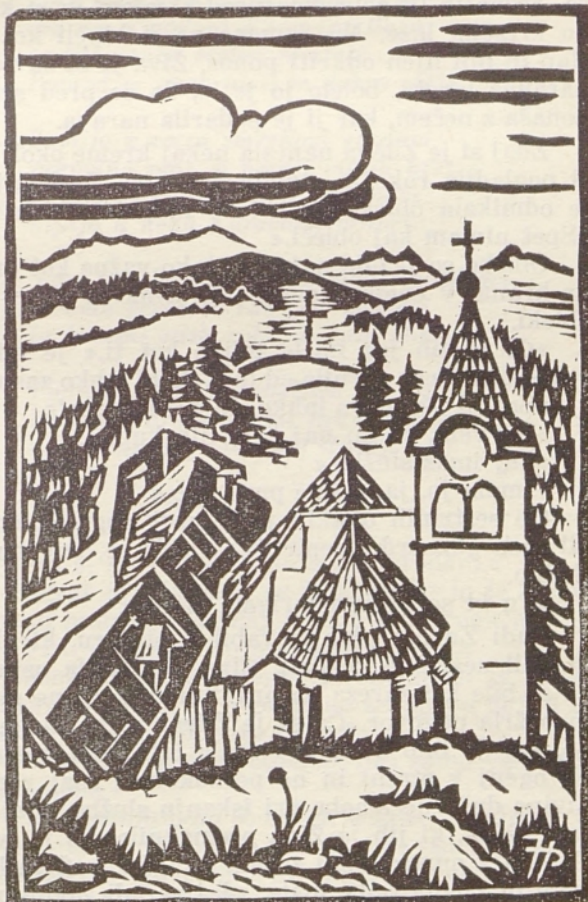
A samo tisti lepi, mirni in topli slovenski domovi so ohranjali naše družine srečne in ohranjali naš narod skozi stoletja težkega življenja. Tisti domovi, ki so bili svetišča ljubezni, upanja in vere, ki so bili slovenski po duhu in srcu, domovi, v katerih je božja ljubezen uravnavala in vodila življenje. Marsikdo, ki danes nima doma, ki tava po kavarnah in cestah, preklinja »tuyo učenost«, ki ga je zvalila iz toplega doma. Ve, da je bil samo takrat, v pristno slovenskem domu zares srečen.

Tisti domovi so bila naša svetišča, podobna svetiščem na gori.

Ko razočarani nad svetom iščemo sreče, ne pozabimo na svoj dom. Ustvarimo iz njega spet žarišče ljubezni. Olepšajmo ga znotraj in zunaj. Lepa slovenska knjiga naj dobi spet svoje mesto, kot nekoč; naj ne bo tako založena s tujimi ilustriranimi tedniki, da do nje ne moremo. »Bohkov kot« postavimo in mrtve stene okrasimo. Naj spet zazveni naša pesem v domu, kričavost in zmerjanje naj se umakne ljubeznivosti in prijateljstvu.

Kjer je naš dom v lastni hiši, olepšajmo tudi dvorišče in stopnice. Pod okni naj ne rasto koprive, ampak naj cveto rože. Z oken naj vzkipi nagel in rožmarin, da bo vsak tujec že od daleč spoznal, da hodi mimo slovenskih domov, ker na njih oknih rože cveto.

Domovi morajo postati spet topla ognjišča naših družin, pa bomo našli v njih vedno tolažbo in srečo. In moči za življenje.

JOZE PETERLIN

Franko Piščanc: Sv. Višarje (linorez)

Odkar se je poročila Milena, po letih med obema, sta imeli Zdena in Živa skupno spalnico. Služila jima je tudi za dnevno sobo, a v resnici samo živi, kajti Zdena je bila vedno zdoma. Po službi so ji minevali večeri v kulturnem delu: prirejala je igre in izlete, vodila tečaje in predavanja in skrbelala tudi za svojo zunanost: če ni bila pri frizerju, je morala k šivilji; če je še imela v zalogi kolonsko vodo, je skoraj gotovo preizkušala živce kakšni prodajalki z iskanjem prave barve barvila za ustnice, ki ni smel biti ne prerdeč in ne previjoličast, ne presvetel in ne pretežak, masten pa komaj za spoznanje.

Ob njeni vrnitvi je Živa navadno že ležala in brala, pletla ali pa hlinila trdno spanje, kar je bilo odveč, kajti sestra je že zdavno odkrila njeno otročjo zvijačo in kar začela z novicami in obiranjem bližnjih; a to Žive ni zanimalo, tako je tičala v svojem duševnem svetu.

»Ti sploh nisi normalna,« se je jezila Zdena, »samo doma čepiš, in nihče ni zmožen takih prismojenih misli kot ti. Kmalu boš kot stare tete, ki samo godrnjajo in si ne upajo čez prag svoje klavzure.

Živa bi lahko pokimala sestrični primeri, a ni, samo čudila se je, kje jemlje Zdena toliko moči za svoje pestro, neutrudljivo udejstvovanje. Vsa sveža, rožnatih lic je sedela pred zrcalom in si krepko krtačila lase. Na ramena so ji kipeli kot živ slap in bili njen odkriti ponos. Živa ji ni zavidala naravne lepote, bolelo jo je le, da se pred sestro ponasa z nečem, kar ji je podarila narava.

Zdaj si je Zdena nanasila nekaj kreme okoli oči, si pogladila roke in stopila k omari. Zaskrbljeno je odmikala obleko za obleko in potrto potožila: »Spet nimam kaj obleči.«

Obleke so ji bile najmanj tako važne kot dnevna hrana. V enem dnevu ni šla dvakrat ven v isti obleki.

»Če bi jih jaz imela toliko kot ti,« je mirno rekla Živa in se obrnila od luči, da bi lahko zaspala.

»Saj bi jih imela lahko, še več kot jaz!«

»Ne vem, s čim naj bi si jih kupila.«

»Saj imaš službo.«

»Imam jo, ja, a šele prvo leto.«

Ob sestričnih očitkih jo je spet pogrelo, da je bil njen glas trd, prepirljiv; slutila je, kaj mu bo sledilo.

»Pa bi se preje pobrigala zanjo.«

Tudi Zdenin glas je vabil k prepiru, ki bi se utegnil nesrečno končati. Živa je stisnila ustnice, da so bile kot zarez na hranilniku iz žgane gline, in požrla odgovor. Če se je Zdeni zdelo, da je črno, kar je bilo belo, je moralo biti črno, sicer je bil ogenj v strehi in ne poredkoma: zdaj zaradi živine duševne lenobe pri iskanju službe, zdaj zaradi oblek, ki jih je Živa premaknila, ko je svoje obešala v omaro, zdaj zaradi luči, ko je Živa brala in bi Zdena rada spala, zdaj zaradi živine predrznosti, da čepi v kopalnici, ko bi se Zdena rada

kopala, ker mora čez pol ure že k predavanju. Pri sporih je prišlo do ostrih besed, ki bi jih ne bila Živa nikdar rada izgovorila in so jo pekle kot stavljen svinec. Razgalile so napake in pokazale, kar sta menili, da je šlo mimo njiju neopazno, in rezale v Živo. Zdeni so bili taki očitki kot ovelo listje, ki ga veter zlahka odnaša, Živi pa trnje, ki ga ni moči izdreti brez bolečine. Po prepirih ju je ločil molk kot tujki. Zdena je bila preponosna, da bi se uklonila, Živa ni mogla ogovoriti osebo, ki jo je še pred kratkim žalila.

»In vsega tega zdaj ne bo več,« si je mislila Zdena, ko je po sestrinem pogrebu zaprla za seboj vrata spalnice. Slekla je plašč in ga vrgla na stol, kjer je navadno našla Živo s pletenjem v naročju. Vedno je premikala tiste pletilke med bledimi prsti in Zdena je vedela zakaj: da je lahko sanjarila in v sanjah živela, kar si v življenju ni upala. Ob Zdeninem prihodu se ji je obraz vedno spremenil in bil kot maska iz mavca: brez smeha in brez bolesti, brez gub in brez solza.

Spet je potegnila plašč s stola in si ga ogrnila, da bi pregnala mraz. Razen Žive ni bilo nikogar, ki bi skrbel za ogenj v peči. Vlegla se je na posteljo in z izsušenimi očmi strmela v strop. Sledila je tenki, komaj zaznavni razpoki in se ustavila na pajčevini v desnem kotu sobe. Tretji dan je bila soba brez Žive pa se je že poznalo v vsakem kotu in na vsakem predmetu, da ni rok, ki so doslej skrbele za red in snago.

Počasi, a jasno so se začela oblikovati v Zdeni nasprotja med njo in med pokojno sestro, in priznati si je morala, da je bila do nje ne samo pretrda, ampak celo krivična. Koliko del je že zagledala, o katerih se ji doslej še sanjalo ni.

»Pšc!«

Z nogo je pregnala mačko, ki je skočila na prazno živino posteljo. Na rjuhi so se že poznali sledovi njenega telesa. Ni jih mogla prenašati. Vsa premrla je vstala, potegnila s postelje rjuhe in jih stlačila v vrečo z umazanim perilom, mačko pa zapodila iz sobe, v mraz in temo.

»Samo vrni se!« je zamrmrala sama vase in trdo zaloputnila vrata. Koliko preprirov je bilo zaradi tiste siamske živali! Zdeni jo je prinesel za rojstni dan njen zaročenec, skrbeti pa je morala za njo Živa. Ni sovražila živali, ali mačk ni prav mogoča videti v istih prostorih, kjer je sama živela.

»Že pri tem se vidi, kako si trdosrčna,« ji je očitala Zdena.

»Skrbi sama za njeno snago in hrano, pa se je boš tudi ti hitro naveličala, čeprav je čistokrvna.«

»Aha, imam te: nevoščljiva si mi zanjo. Če bi bila tvoja...«

»... bi jo že zdavnaj prodala.«

»Jud! Samo na denar misliš, zato si pa taka. Vedno v isti vreči, poleti in pozimi, zjutraj in zvečer. Čudno, da za knjige izdaš kakšno liro.«

Vsakemu živinemu odgovoru je našla opazko, da ga je lahko zmaličila po svoje in ji očitala resnične in namišljene napake. Najbolj jo je jezilo, kadar je Živa njene napade potrpežljivo prenašala in se samo mučeniško smehljala za tistim svojim angelskim obrazom. Nenadoma ji je živo stopil pred oči; zakrila si je oči z rokami in zajčala. Na vesti je začutila težo vseh upravičenih in neupravičenih očitkov, ki so bili povod neprestanih preprirov. Sama jih je zlahka prenašala, ker je le napadala, živin položaj je bil težji. Zakaj je bila tako hudobna, da je hotela biti v vsem na prvem mestu? Celo zaročenec je že namignil, da se malce preveč prepušča čutu gospodovanja.

Izza vrat je prihajalo v sobo tiho, proseče mi javkanje. Prisluhnila mu je, a se ni zganila. Tiste večera bi mačke ne marala poganjati za ves denar. Obrnila se je na bok in podvila noge, ker jo je začelo zebsti v prste. Rada bi bila zaspala in tako prebila težko noč. Zadelala je ob knjigo, ki jo je brala, ko so ji telefonirali, naj hitro pride v bolnico, ker jo kliče sestra. Njen prvi občutek je bila nevolja, da jo moti Živa s svojimi neumnimi domisljicami. Še na misel ji ni prišlo, da se je kaj zgodilo. Ko so ji povedali, da jo je povozil avto, jih je samo čudno pogledala, a v njej je nekaj zastalo. Zdelo se ji je, da je izginilo nekaj iz njene notranjosti, nekaj življenjskega, brez česar ne bo mogla več živeti polno kot doslej. Čudili so se, ko je stopila k umirajoči sestri z mirnim licem in čistimi očmi. Hoteli bi solz, a njena duša je bila kot izsušena zemlja. Prenočila je pri neki znanki in se vrnila domov šele po pogrebu. Ni ostala na pokopališču, ko so spuščali krsto v grob, gnalo jo je proč. Zgražanje jo je gledalo z obrazov vseh, ki so se ji odmikali, da se ji ni bilo treba prerivati. Pred pokopališčem se je pomešala med druge ljudi in počakala, da se je začelo nočiti. V mraku se je vrnila h grobu in sedla na kup zemlje. Strmela je v črno jamo, a pred seboj je videla Živo na stolu pred oknom in s pletenjem v naročju. Kaj neki je vedno pletla? Sama ni imela niti ene doma pletene reči. Morda jih je prodajala? Odkod bi sicer dobila ves tisti denar za knjige? Koliko preprirov zaradi tistih, ki jih je brez njenega dovoljenja posodila in jih tako redko prinesla nazaj. In kakšen vihar zaradi Velike prijateljice, o kateri je Zdena trdila, da je njena.

Živo ji je stopilo v oči septembrsko jutro, ko sta sedeli na grajskem zidu in je Živa obračala nedotaknjene, po svežem tisku dišeče liste Velike prijateljice in ji razlagala francosko literaturo, ki ji je še ostala v spominu.

»Zdaj pa niti ne vem, ali je njen avtor pisatelj ali pisateljica. Pierre l'Emite. Pierre...«

Tiho je ponavljala tuje ime in se zasanjano zastrmela preko Sv. Marka v gimnazijska leta. Spomin jo je bil izdal, da je premagana priznala: »Nič več ne vem in odlično sem imela v francoščini.«

Knjiga je bila Živina, a Zdena jo je takrat nalašč jezila s trditvijo, da je njena. Tako je dopovedovala, da je Živa začela dvomiti in priznala: »Tudi tega ne vem, ali sem jo kupila jaz ali ti.«

Zdaj je počival roman tam na knjižni polici, stisnjen med druge knjige, ki niso vedele, da jih živini prsti ne bodo več božali.

Levstik... Gregorčič... Cankar... Jurčič... Maugham... Cronin... Steinbeck... Leonardo da Vinci... Heine... Wagner... Van Gogh... Verdi... Brueghel... Tolstoj... Plečnik...

Pisatelji in pesniki, slikarji in skladatelji, tuji in domači — zmeda, kakor v živini duši, ki ji ni znala najti poti v življenje, samo tipala je za utopijami in sanjarila.

Iz premišljevanja je zbudil Zdenko telefon. Ker le ni utihnil, je dvignila slušalko.

»Zdenka? Si ti?«

»Jaz.«

Bil je njen zaročenec, ki se je pravkar vrnil s svoje tržaške slikarske razstave.

»Sedem sem jih prodal. Sva že na konju. Za Jesensko rožo so mi dali toliko, da si lahko kupiva...«

»Pa je vendar nisi prodal? Saj je Živina?«

Nastala je po živini zamisli in ona sama mu je bila za model.

LJUBKA ŠORLI

Po naši Koroški

*Žare v polnem jutru žitna polja —
čez nje s podnožja samega Boga
razlilo sonce vrelec je zlatà...
Povsod se smeh budi in dobra volja.*

*Šumijo v vetru smrekovi gozdovi,
prepolna sanj je pesem vitkih brez...
V ozadju kot stražarji teh čudés
kipijo k nebu Karavank vrhovi.*

*Zdaj tu zdaj tam me znamenje pozdravi
in bela cerkvice raz grič zvedavi
in bratski stisk roké in ljub obraz...*

*Podjuna, Rož in zemljica ob Zili,
koroških bratov rodni kraj premili,
nad vami Bog bedi naj slednji čas!*

»Saj si mi rekla, da jo lahko prodam.«

Takrat je bila Živa še živa, lahko jo je mučila s svojo hudobijo, a zdaj je bilo vse drugače.

»Vrni denar in Rožo prinesi domov.«

Zasmejal se je; njegov široki smeh je udaril v Zdenino uho in jo neprijetno zadel. To naj bi bil smeh njenega bodočega moža?

»Živo bom že jaz potolažil. Saj sama veš, kako je omejena.«

Po Zdeninih licih so se udrle solze, ustnice so se zvile v joku. Položila je slušalko na vilice in tokrat je zadnjikrat govorila s svojim zaročencem. Jesensko rožo je bil kupil neki grški mornar in hotel spoznati živi model. Pokazali so mu grob.

PRAZNIK V PLANINSKI VASI

SASA MARTELANC

Ukve so majhna vas v Kanalski dolini, kjer se razen običajnih turistov le redko kdo ustavi. Moderna asfaltirana cesta vodi mimo nje vsak dan na stotine in stotine vseh mogočih tujih avtomobilov, njeni ljudje pa so kljub hrupu in blišču prodirajoče civilizacije ostali preprostih duš in veselih src.

Ukoviški fantje zbrani pred »Pošto«

Slovenski kulturni klub iz Trsta si je to gorsko vasico izbral za svoje vsakoletno letovanje. Med slapovi, gozdovi in gorami smo se naužili sonca in veselja. Prisluhnili pa smo tudi utripu življenja, ki je plalo okrog nas v taktu drvarskih sekir, kmečkih kos, pastirskih vriskov in velikega zvona vaške cerkvice. Po srečnem naključju smo tudi imeli priložnost, da smo videli vasico na dan farnega patrona sv. Jakoba, ko se je vsa odela v praznično in razigrano razpoloženje, kot so ga zmožni le tam, kjer je sicer ves ostali čas posvečen resnemu in trdemu delu.

Ko se je ob desetih oglasil zvon in so se iz hiš prikazali sveži in poškrbljeni vaščani, da začnejo svoj praznik s slovesno mašo, je iz nizkih in gostih oblakov lil neprijeten in za to priložnost kaj nezaželen dež. Pa ni bilo tako hudo, kot je obetalo: že po eni uri je polagoma ponehal in Prešernovo dekle je v lepi krajevni narodni noši že lahko brez dežnika prineslo fantom pred cerkev štefan vina s pozlačenim pušeljcem v grlu steklenice. S tem dejanjem se je pričelo slavje. Vsi neoženjeni fantje iz vasi imajo namreč staro pravico, da gredo s pesmijo mimo vseh vaških gostiln, kjer se po prvih zvokih pesmi prikaže izza vrat domača hči. Eden izmed fantov jo sprejme, vzame pušelj s steklenice in ji ga zatakne na nadržje, nato pa natoči v kozarce in tedaj vsi za nekaj trenutkov seveda prenehajo s petjem. Koliko veselih pripomb, hudomušnih pomežikavanj in simpatičnih draženj je pri tem deležno dekle, zlasti še, če je tisti, ki ji je zataknil pušelj, njen fant!

Po prvem okrepcilu, ki so ga za začetek bili deležni fantje že pred cerkvijo, se je ves sprevod pomaknil proti prvi gostilni, kjer je Ehrlichova Marija že nestrpno čakala v veži. Sprejeli so jo z veselimi klici in po pozdravni pesmi se je oglasila še godba. Pojo same slovenske narodne pesmi in je običaj pristi odraz slovenstva v tej dolini.

Saj res, da ne pozabim godbe! Kdor pozna Gasparijeve slike vaških muzikantov, si prav lahko predstavlja simpatično skupino dobrodušnih godcev v zelenih lovskih oblekah. Mislim,

da bi o vsakem lahko brez težave določil, katero glasbilo igra, tudi ko bi jih videl brez njega: tako zelo so bili značilnih obrazov in kot narejeni vsak za svoje glasbilo, ki se je svetilo kot pravkar kupljena posoda kmečke gospodinje.

Pevci so odpeli in utihnili, dekle je odložilo pladenj in godci so se potihoma domenili za svojo točko: »Zlatolaska«. Nastavili so glasbila k ustom, klarinetist je z mogočno kretnjo dal znamenje in pesem je mogočno zadonela. In medtem ko so prikupni široki obrazi naših godcev telovadili z lici in nosovi, je fant povabil dekle na ples, ki sta ga opravila znotraj kroga mežikajočih fantov. Nič ne de, če je namesto gladkih desk bil pesek: veselja kljub temu ni manjkalo, za ples po gladkem plesišču bo pa tako in tako še dovolj časa zvečer. Nato je tudi godba utihnila in v zahvalo za pihanje so zdaj naši godci prejeli nekaj energičnih požirkov.

In veseli sprevod je šel dalje. Spremljala ga je dobra volja, pesem in vriski. Že zgodaj popoldne so lahko najbolj vneti zaplesali, pravi ples pa se je pričel šele zvečer. Godci, ki jim vse do treh zjutraj ni zmanjkalo sape, so neumorno igrali valček za valčkom, polko za polko, pa tudi na kak preprostejši tango so se spravili, čeprav je vselej grozilo, da se bo iz njega razvila koračnica. Dekleta so se ponašala v novih oblekah, ki so jih imela pripravljene že precej časa za to priložnost, fantje so se pa zlasti s krivci za klobukom postavljali drug pred drugim. Nekdanji fantje, to je gospodarji zrelih let, so pa po svoje počastili sv. Jakoba. Tu in tam se je kdo dvignil, potegnil za seboj smejočo in upirajočo se boljšo polovico ter z njo ob splošni pozornosti in odobravanju vseh ostalih zaplesal ne preveč divji valček. Seveda je tudi dobre kapljice precej steklo in če je drugega dne ta ali oni še bolj čudno in nezaupljivo gledal v svet, mu tega res ne moremo zameriti.

Brez velikih senzacij, zato pa s toliko večjo sproščenostjo je minil praznik male vasice. Praznične obleke so spet roma-

Odpeli so; sedaj pa še kozarček rujnega!

le v omare, plesišče so razstavili in ljudje so se spet vrnili k delu, ki so ga za trenutek zapustili. Porazgubili so se v njive, gozdove in planine, s seboj pa so odnesli vsak svoje skrbi in svoja veselja, ki tudi tu v božji naravi sleherni trenutek prepletajo človeška srca.

Dekliške pesmi

Pridi

BRUNA PERTOT

Šla bova skozi zeleni gozd
in veter božal nama bo lase;
in gozdne
žametne steze
vodile naju
bodo v tihe gaje.
Po tistih stezah
večne čase
s teboj hodila
bi najraje.

Nocoj

Nocoj so zvezde ugasnile
sredi neba;
nocoj je počila struna
sredi srca.
Nocoj je v duši zaživel
že ugasli spomin
na tvoje oči.

Med trtami

Veter v morje se izgublja,
tiho mimo trt šepeče,
toplo jih poljublja;
večerne sence objemajo zidove,
z ledeno roko grebejo v spomine
lepih dni.
Med trtami se prvi
murnček oglašā,
na morju
v sinjih penah
poslednja lučka
trepeta, ugaša.

Vabila

Pridi, srce ti bom razkrila,
vse, vse ti potožila,
prijatelj odcvetelih dni...
Roko podaj mi,
dobro in lepo bo spet obema;
brez tebe onemogla
bi mlada mi ramena,
ker dan je dolg
in pot samotna, zapuščena.

SKAVTSKI TABOR 1957

Skavt se razživi šele na taboru. Zato hli zrak v mestu, trdo življenje na kmetih, večurno sedenje pri knjigah utruji in naveliča še tako vztrajnega in krepkega fanta. Zato ni čuda, da si vsak skavt želi preživeti dvajset dni na čistem zraku, med borovimi gozdčiči, med visokimi gorami, pod svetlim nebom, kjer ni drugega kot svež zrak.

Mnogi so v službi pri tem ali onem mojstru in so preživeli ves dopust, ki jim je na razpolago, na taboru. To je vsekakor plemenita žrtev. Drugi so spet preložili svoje izlete s sorodniki, tretji so pa le s težavo pregovorili starše, da so jih pustili na taborjenje. Imajo namreč popravne izpite in vse lepše ter prijetneje je življenje na taborjenju kot pa sedenje pri knjigah.

Priglasilo se je nad petintrideset skavtov, bazoviški pa so prišli sredi taborjenja. Četrtek 11. julija je bil določen za odhod. Nebo je bilo tako usmiljeno, da nam je omočilo cesto, da se nismo najedli preveč prahu in dež je tudi ublažil neznosno vročino. Zgodaj zjutraj smo bili že na avtocesti, ki pelje proti Vidmu. Šofer je vozil z zmerno hitrostjo in avto-bus je bil še kar udoben med vso prtljago, skavtskimi palicami, širokimi klobuki in nerodnimi stopali. Med potjo se ni zgodilo nič posebnega, le to je bilo čudno, da je prišel brat starešina kljub zaprtim oknom in dežnemu plašču, ki ga je imel na sebi, moker na kraj tabora. Streha je namreč prav nad njegovim sedežem puščala.

Kraj tabora je bil dvajset minut hoda od Rezije proti Stolvici in sicer na desnem bregu reke Rezije ob potoku. Rezijska dolina je približno 26 km dolga. Od Resiutte do Rezije se oži, nato širi in konča pod Kaninom. Dolino obdajajo mogočne in strme gore, reže jo pa Rezija in številni pritoki, ki s svojimi pogostimi slapovi oživljajo sicer mirno pokrajino. Kraj je nadvse lep posebno ob jutranji zarji in večernem zatonu. Ni mogoče opisati barv, ki se prelivajo iz ene v drugo in se razlivajo po vrhovih hribov in dreves. To je treba doživeti. Zato ni bilo prav nikomur žal, da nismo dobili primerne prostora v Dolomitih, kamor smo prvotno želeli. Kot je lepa in prijazna dolina, tako so gostoljubni ljudje. Priznanja in pohvale vredni so vsi Rezijani, s katerimi smo prišli v stik, posebno pa rezijski župan, ki nam je šel v vsem na roko. Prišel je k tabornemu ognju zadnji dan in smo se od njega prav pristrčno poslovili.

Ko smo prišli na kraj tabora, je deževalo, zato smo prenočili na seniku Rezijana Antona iz Zamlina t. j. naselje med našim taborom in Stolvico. Noč je minila veselo in hladno, da so se nekateri navsezgodaj grelji z jutranjo telovadbo. Ko smo se umili, smo znosili vso prtljago (šotore, hrano in razne druge potrebščine) na kraj tabora in se takoj lotili postavljanja kuhinje oz. ognjišča, kar je bilo seveda najvažnejše. Potem smo postavili šotore in oltar. Prva dva dneva sta minila med pripravljavanjem in pospravljanjem. Ni kar tako postaviti tabor, speljati jarke, si urediti ležišča, pripraviti prostor za taborni ogenj, postaviti oltar, kuhinjo, očistiti tabor. In naša oprema ni ravno najboljša, čeprav za silo zadostna. Vsak skavt je ponosen na šotor, ki si ga je sam preskrbel s svojimi prihranki, vendar vsak ne zmore vsega.

Pravo skavtsko življenje se je začelo šele tretji dan po prihodu, ko sta brat starešina in brat načelnik določila pri tabornem ognju program za naslednji dan. Za naslednje dni

Skavtje čakajo na kosilo

so morali prevzeti to nalogo četovodje posameznih čet. Pri tabornem ognju smo se pomenili o vsem, kar pa ni šlo brez pripovedovanja smešnic in petja. Razdelili smo si službe: trobentač se je sam ponudil, mežnar je bil že veteran, kuhar je bil že doma na praksi, dobil pa je vsak dan tri druge pomočnike-dežurne. Ti so pokurili cele kupe drv, ki smo jih šli vsak drugi da nabirat v bližnje gozdove. Seveda so za to dobili na skrivaj kak priboljšek. Shramba je bila, hvala Bogu, vedno polna. Hrana je bila tečna, raznovrstna in zadostna. Kdor si je želel še sladoleda, razglednic ali kaj podobnega, je lahko šel v Rezijo in si tam kupil potrebne stvari. Vaščani oz. meščani so bili zelo zadovoljni, ker so bile njihove sladoledarne dobro obiskane.

Ob lepem vremenu smo vstajali ob šestih, kadar pa je deževalo, ob sedmih. Stražila sta dva po dva eno uro; prva je bila od desetih do polnoči in zadnja od štirih do vstajenja; zadnja je zbudila pol ure pred drugimi dežurne. Ti so morali zakuriti ogenj in pripraviti kavo. Tri minute pred drugimi je še vstal trobentač. Takoj nato je bila telovadba, nato smo se umili v tolmunu. Priporočano je bilo umiti se do pasu, toda brat načelnik ima samo dve očesi, nas pa je bilo mnogo. Po umivanju smo imeli sv. mašo, ki se je začela navadno prav tedaj, ko je sonce pokukalo izza Kanina. Po sv. maši smo hiteli po vrčke, se postavili v vrsto in mirno čakali na kavo. Po kavi smo šli pospravljat šotore, pri čemer je vsak pokazal kaj zna, ker je šlo za točkovanje. Razdelili smo se namreč v dve skupini, ki sta med seboj v vsem tekmovali. Skupini sta bili sestavljeni iz različnih vodov, kar pa ni motilo trdnega in prijateljskega sodelovanja. Ob devetih je bilo že vse pospravljeno in brat starešina ter brat načelnik sta hodila od šotora do šotora ter jih ocenjevala. To se je dogajalo redno skozi vseh dvajset dni. Ko smo seštelili točke, smo šli po drva v gozd in kdor je prinesel ali privlekel največji kup, je njegova skupina dobila točko. Gozd je daleč od tabora in mnogi so se vračali do kosila. Med tem so drugi ali pomagali dežurnim, ali so urejevali svoje stvari, ali brali. Če kdo ni imel nikakega dela, se je javil bratu starešini, ki mu ga je takoj preskrbel. Po kosilu smo eno uro počivali, zakaj vročina je bila neznosna tudi v taboru. Po počitku pa je prišel najbolj pričakovani trenutek: skavtske igre. Igrali smo najzanimivejše in najlepše igre: približevanje, zalezovanje, skalp, lisico, zasledovanje, piramido, z vrvmi smo naredili tri mostove, tek čez zapreke in druge.

Ob prostem času smo igrali tudi nogomet, odbojko, tarok in tenis. Kadar pa nas je dež zaprl v šotore, smo prepevali na ves glas, da bi se nas dež že enkrat ustrašil in da bi sebe opogumili. Pomilovali smo dežurne, ki so se močili pri kuhanju, ko pa dež res ni hotel nehati in so nas že grla bolela, smo se raje lotili Karla Maya. Tako nam je ta prijatelj krajšal čas, dokler nismo po večerji sladko zaspali. Dobro zaviti v odeje smo takoj zaspali, ker nam je dež enakomerno udarjal na platno. Vendar nesreča nikdar ne počiva. Navsezgodaj zjutraj naslednjega dne je sonce posijalo čez Kanin, zbudilo trobentača in ta ne bodi len, prime rog in nas zbudi iz najlepšega spanja. Kdor se ni hotel pokazati takoj iz šotora, mu je šel trobit na uho, da res ni imel izgovora, da ni slišal. Ta dan je bil v načrtu izlet ob potoku navzgor do izvira. Takoj

nad taborom so trije mogočni slapovi, pri katerih smo se ustavili več časa. Do izvira je šlo trdo, ko smo se vračali smo skakali od skale do skale kot gamsi. Pot ni bila nevarna, le pazljivosti je bilo treba. Ko smo se bližali izviru, smo dospeli v tako sotesko, da se ti je zavrtelo, če si pogledal kvišku. Izvirkov in slapov je bilo toliko kot jih ne najdeš zlepa na tako majhnem prostoru. Občudovali smo te naravne krasote in smo se z veselimi srcem vrnili v tabor.

Z bliskovito naglico se je bližal konec tabora. Ostalo nam je še malo dni. Kot nalašč se je vreme obrnilo na boljše in naredili smo še triurni izlet na planinsko kočjo pod Kaninom. Postavili smo se v vrsto, in jo ohranili do kočje. Tu smo se napili kislega mleka in najedli sira ter se odpravili na očnice. Vsak si je nabral lep šopek v trajen spomin letošnjega lepega tabora. Zadovoljni in ponosni se vrnemo v tabor, med potjo pa smo še nabrali drv za zadnji dan. Kot v pozdrav je sonce gorko sijalo in vabilo, da smo se šli zadnjikrat kopat v tolmun. Z nasipom smo si uredili bazen. Po tabornem ognju smo se še enkrat zbrali, prepevali in se krepčali z limonado, breskvami in ribami.

Slovo od Rezijanov je bilo toplo in iskreno.

VZTRAJNI OREL

SLAVKO

Kraška pesem

*Ko zaveje veter čez Kras
in zapiha v borove gozdove,
zapoje kraški svet na glas
svojo čudovito pesem...*

*Ne moreš mimo,
da bi ne zapel še ti
v današnje dni:
bratje, vstanimo!*

BRŠLJANSKI

Noč v Brdih

*Noč, hčerka Sanj, se mi je poklonila,
v vijolčastem; nje halja od baržuna,
nad holmi sanja sestra luna,
slovensko zemljo zlata zvezda poljubila*

*Duhteča, sladka, kot od strda,
v vonjavah vrtnic vrt, pristave,
srebrne lilije diše in trave,
cvetliška, mučeniška Brda.*

*Ob cerkvi, ki zamišljena v vekove,
je plošča padlih, oratarjev tam sinovi,
med njimi, kar so dali lepega gradovi,
je tuji vitez za slovenske pal domove.*

*Ob spomeniku žale, staršev so grobovi,
devojk prelepih Majke Slave,
otrok obrazke v grobkih zrem sanjave,
ki smrt zadali nemški jim okovi.*

*Noč, hčerka Sanj, se mi je poklonila,
na grbu se slovenskem moje pesmi,
bleste od zvezd bolj v svod nebesni,
vse želje dobra Brda bodo mi spolnila.*

MOŽ Z NAHRBTNIKOM NA KOLESU

FRANC JEZA

Srečal sem ga na obali, ko je naslonjen na kolo opazoval »Ausonio«, zasidrano ob pomorski postaji. Tedaj sem se spomnil, da sem ga videl že prej. Sedel sem pred nekim barom na Carduccijevi cesti, ko je privozil mimo na kolesu. Mirno in enakomerno je pritiskal na pedale z dolgimi, zagorelimi nogami v kratkih hlačah, edini kolesar v trumi avtomobilov in vesp, ki je pridvela iz Ghegove ulice, ko se je na semaforu pri kavarni Fabris prižgala zelena luč. Na prtljažniku kolesa je imel privezan velik nahrbtnik, preko njega pa zavito odejo ali šotorsko krilo, nisem prav dobro videl in me tudi ni posebno zanimalo. A nehote sem si ga zapomnil, ker je bil s svojim kolesom in nahrbtnikom tako nenavadna prikazen v opoldanski gneči tržaškega prometa. Zato sem ga takoj spet spoznal.

Ravno je nekoga nekaj spraševal, a videti je bilo, da ga oni ne razume. Stopil sem bliže in slišal, da govori nemški. Vprašal sem ga, kaj želi.

»Rad bi vedel, na kateri progi vozi ta ladja«, je rekel.

Zapletla sva se v kratek pomenek o tržaškem pomorskem prometu. Stvar ga je zanimala. »Veste, sem Avstrijec,« je rekel, »in nam Avstrijcem je vaše mesto še vedno pri srcu. Razen tega je za nas še vedno tudi važno.«

»Iz katerega mesta pa ste, če smem vprašati?« Vprašanje je bilo morda malo vsiljivo, a mož me je začel resnično zanimati, ko je tako stal tam ob kolesu, dolg in suh, z nekoliko pegastim obrazom, živimi sivimi očmi za naočniki in rdečkastimi lasmi, ki so se mu rdečili nad visokim čelom v plešo. Zazdel se mi je kar nekam znan, a je bilo seveda malo verjetno, da bi ga bil že kdaj videl.

Povedal mi je, da je Dunajčan in da namerava s kolesom v Indijo, preko Balkana, Turčije, Perzije in Afganistana. Morda pogleda tudi v Sirijo in Irak. Če bo dobil vizume, bo morda nadaljeval potovanje na Daljni vzhod.

»Koliko časa pa bo to trajalo?« sem vprašal. Opazil je pogled, s katerim sem premeril njegovo kolo, in se mirno nasmehnil.

»Morda leto dni ali več. Nikamor se mi ne mudi in če mi kje ugaja, se ustavim tudi za več tednov ali celo mesecev,« je dejal.

Bil je res nenavaden tip in simpatičen povrh. Taki ljudje so me že od nekdaj zanimali. Mir in vedrina sta dihala iz njega. Bilo je vroče na obrežju in povabil sem ga na vrček piva. Sedla sva pred neki bar pred Pescherijo.

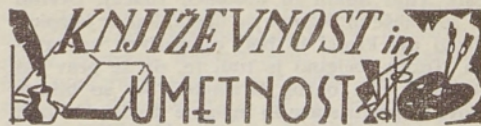
»Dr. juris Alfred Holetschek,« se mi je predstavil, preden je sedel. Ime se mi je zazdelo znano. To je bilo ime avtorja popularne knjige, ki sem jo bral pred nekaj leti.

»Bral sem vašo knjigo „V deželah polnočnega sonca“«, sem rekel.

»Ali res?« se je skoro otročje razveselil. »To je bila ena mojih prvih knjig. Veste, če srečam koga, ki je bral kako moje delo, je skoraj, kot če bi srečal znanca.«

»Isti občutek imam jaz, če srečam pisatelja kakšne knjige, ki sem jo bral in ki mi je ugajala,« sem rekel. »Zdi se mi, da poznam že mnogo njegovih misli in da vem, kako čuti in kako gleda na življenje.«

»Torej pijva na staro poznanstvo«. Natočil nama je mrzlega piva.

KNJIGE

ILKA VASTE: GRICARJI. Zgodovinski roman. Izdal Svet Svobod in prosvetnih društev okraja Novo mesto. Novo mesto 1956. Str. 351.

Ilke Vaštetove se starejši Tržačani najbrž še spominjajo, ker je bila pred prvo svetovno vojno in med njo sedem let učiteljica na Ciril-Metodovi šoli na Acquedottu v Trstu. Tu je tudi začela svojo pisateljsko pot, ki je dala do danes devet zgodovinskih povesti in romanov, knjigo pravljic in igro o Prešernu. Vaštetova je skoraj dosledno zajemala snov za svoje spise iz zgodovine, ker pravi, da se lahko samo v preteklosti giblje svobodno. »Samo tako lahko na vsa usta povem, kar kot pisateljica hočem in moram... Marsikatero bolečino in bolezen sodobnosti si lahko privoščim skozi usta nekdanjih dni.«

Zgodovinski roman »Gričarji« se odigrava v Novem mestu na Dolenjskem v dobi protestantizma in katoliške verske obnove (od 1535 do 1617). Pisateljica prikazuje porast in padec Gričarjev, ene najuglednejših novomeških trgovskih družin. V prvem delu je nosilec zgodbe Jaka Gričar, ki se od preprostega krošnjarja povzpne do najbogatejšega trgovca in mestnega sodnika. To je bila najvišja čast, ki jo je mogel doseči. Poroči se s pohabljeno Cvekljevo Ano iz Ljubljane in oba postaneta vneta protestanta. Drugi del, Padec, vodi njegov sin Adam, ki nima očetove podjetnosti. Poroči se proti volji, ženi ni zvest in ona ne njemu. Žena dobi sina z novomeškim proštom Montagnano, o katerem pravi pisateljica, da je nezakonski sin Gričarjeve Urške, Adamove tete in stiškega opata Neffa. Končno se mož in žena spravita, toda zaradi spremenjenih razmer morata opustiti trgovino. Postaneta kmeta. Z Adamovo smrtjo se roman zaključí.

Dejanje je precej razgibano, ker je prikazala pisateljica tedanje burne čase, ki so jih napolnjevali verski boji, turški napadi, kmečki upori, bolezni in pogosti požari. Zgodovinsko okolje je dobro podano, zlasti vsakdanje življenje v Novem mestu. Pripovedovanje je prijetno in tekoče, a gre bolj v široko kot v globino. Zgodba sama je precej romantična in to pri očetu in sinu. Krepci Jaka, ki gleda samo na denar in celo lastno sestro proda za en sam goldinar, se nepremagljivo zaljubi v pohabljeno siroto in se z njo poroči. Še prej jo junaških rok reši iz rok razdraženih ljubljanskih demonstrantov. Adam, ki se druží samo s plemiči, se zagleda v hčerko zaničevanega tujeja krojača in zahaja k njej še po njeni in svoji poroki. Adamova žena mimogrede podleže proštu, ki ni bil ne lep in ne mlad. Nato skuša skočiti v Krko, toda mož jo reši in ji nepričakovano odpusti krivdo brez kesanja.

Glavna napaka dela pa je pisateljčina pristranost. Nekatere osebe so ji simpatične, zato jih idealizira, drugih ne mara ter jih oblagaja z vsemi mogočimi napakami. Pri srcu so ji Gričarji, pa naj počno še take nečednosti, zlasti Jaka. Ta preprosti krošnjar nekako mimogrede in z lahkoto obogati in doseže najvišje časti v Novem mestu. Njegov vzpon je premalo utemeljen, ker ga pisateljica ne prikazuje pri delu, ampak o njem samo pripoveduje. Navaja dejstva, a jih ne izvaja iz Jake samega, zato ji moramo enostavno verjeti, čeprav se o tem ne moremo sami prepri-

čati. Tudi Adam ni dosleden značaj. Očrtan je še slabše in bežneje od očeta, kakor je sploh drugi del krajši in bolj referativen od prvega. Težko verjetno je tudi to, da se prav vsi dogodki vrte okrog Gričarjev, ko so bile v Novem mestu stare in ugledne družine in bolj povezane z okoljem.

Hujša napaka pa je potvarjanje zgodovinskih dejstev. Pisateljica je navdušena za protestante in odločno proti katoličanom. Ta pristranost je očitna v njenem pripovedovanju in v dialogu. Na nekaterih mestih se je proti katoličanom poslužila takih robatih izrazov, ki nikakor ne spadajo v leposlovno delo. Nasilja katoličanov so pretirana do skrajnosti, protestantje pa so vedno le žrtve. Redki katoliški duhovniki in redovniki so podani pošteno in človeško. Višek predstavlja prošt Montagnana, ki nima nobene svetle poteze. Pisateljica ga je prikazala kot nezakonskega sina stiškega opata Volbenka Neffa in Gričarjeve Urške. V resnici je bil, kakor piše v SBL dr. France Kidrič, ki tudi ni bil posebno naklonjen katoličanom, po rodu z ozemlja beneške republike. Stiški opat Wolfgang Neff je bil njegov sestrič (Vetter). Po Kidričevem pripovedovanju je živel po zgledu protestantskih pridigarjev v prepričanju, »da sme razmerje katoliškega duhovnika z žensko imeti za zakon«. Živel je pač v duhu tedanjih razvranih razmer, a da bi zapeljal ženo svojega sorodnika, je pisateljčina izmišljotina. Dalje pravi Vaštetova, da so bili skoraj vsi Novomeščanje protestantje, dr. Kidrič pa poroča, da je bilo leta 1582 v Novem mestu 30 protestantskih družin in 3000 katoliških obhajil. Večina torej ni mogla biti na protestantski strani. Zgodovinskih netočnosti je še nekaj, da je n. pr. Gričar rešil Trubarja iz St. Jerneja, da spremlja Novomeščanje versko, politično in socialno prerivanje v tedanji Evropi, čeprav zna jo le redki brati in pisati, itd.

Martin Jevnikar

RAZSTAVE

Če je kdo pred dvema letoma, ko so v Ljubljani odprli I. mednarodno grafično razstavo na tihem dvomil, da se bo prirediteljem izpolnila njihova končna želja, (ki se je niso niti upali na glas izreči), namreč, da bi Ljubljana postala sedež stalnih mednarodnih razstav grafike, kjer bi se kot n. pr. v Benetkah vsaki dve leti srečali najvidnejši in najpomembnejši grafiki z vsega sveta — potem mora danes priznati, da se je ta maksimalna želja prirediteljev že uresničila: Ljubljana ima svojo grafično biennialo, ki se more ne le po razsežnosti, temveč tudi po odzivu najkvalitetnejših mojstrov grafike vseh narodov meriti s podobnimi na svetu. Nemalo je temu pripomogla odločitev mednarodne žirije, ki je postavila za prvi in edini kriterij potreben za sodelovanje na razstavi kvaliteto grafičnega dela, ne glede na stilsko, narodnostno in bogosigavedi kakšno usmerjenost. Ta široki in objektivni okvir je bil sposoben objeti tako množico tako različnih del, da dobi obiskovalec, ki je pregledal vseh 9 dvoran Moderne galerije v Ljubljani, pravi mozaični vtis najrazličnejših umetnostnih struj in osebnosti. V kolikor zaradi tega trpi razstava na homogenosti in usmerjenosti, je pa po drugi strani veren prikaz vseh današnjih pomembnejših tokov in umetniških prizadevanj, — kljub nekaterim pomanjkljivostim in abstinenca nekaj vidnejših imen v grafiki, — pravi prerez, ki vam v zgoščeni obliki prikaže dosežke današnje grafike in rahlo začrta njen razvoj v bodoče. In to naj bi po želji prirediteljev tudi bil namen te biennale.

»Žal mi je, da nisem bral drugih vaših knjig,« sem rekel. »A tisti potopis mi je res ugajal, napisan je preprosto in toplo, brez domišljavosti in zaverovanosti vase, kot ju razodeva toliko sodobnih potopiscev.«

»Upam, da imam nekoliko daru opazovanja,« se je nasmehnil. »Da tudi rad sprašujem, kamor pridem, ste se pa lahko pravkar sami prepričali.«

»Pišete samo potopisne knjige?«

»Zagrešil sem tudi že dve zbirki pesmi... a te niso potopisne,« je pristavil s suhim humorjem. »Dobro pivo imate.«

»Takšno ni kot vaše avstrijsko.«

»Veste, da sem že skoro pozabil, kakšno je naše pivo doma,« je dejal. »Skoro ves čas se klatim po svetu. Domov pogledam le tupačam za nekaj tednov. A moj dom je pravzaprav sobica na Dunaju in tam me nihče ne pogreša: Prosit!«

Trčila sva.

»Pravzaprav vas zavidam,« sem rekel. »Ali vedno potujete samo s kolesom?«

»Da. To ni ravno kakšna zaobljuba, a nekaj podobnega,« je rekel. »Če bi bilo mogoče, bi najrajši potoval peš, a je prezaudno.«

»Avtomobila ne marate?«

»Ne. To se vam gotovo zdi čudno?«

»Po pravici povedano, da, ker človek dandanes pač skoro ne sreča več človeka, ki bi dejal, da ne mara avtomobilov.«

»Pri meni je to nekaj čisto posebnega, priznam,« je rekel, »in temu ni kriv toliko odpor do avtomobilov kot do ljudi, ki avtomobile preko mere ljubijo, ljubijo kot simbol uživanja in udobnosti našega časa. Meni pa je avtomobil simbol lahkotne površnosti in tudi brezobzirnosti današnjega časa. Ali ste že opazili, kako brezobzirna je večina vozačev avtomobilov? Lahko so najbolj ljubeznivi ljudje, dokler hodijo peš, a kakor hitro sede za volanom, jim je malo mar človeškega življenja. Toda morda je pri meni ta mržnja do avtomobila tudi nekoliko pretirana.«

»A je razumljiva.«

»Kadite?«

»Izjemoma bom eno.«

Prižgal sem mu cigareto, nato še sebi.

»Povedal vam bom svojo zgodbo,« je rekel in puhnil dim v razgreti zrak. »Potem se vam ne bo zdelo več čudno.«

»Bilo je v Dachau, v koncentracijskem taborišču...«

»Res? Tudi jaz sem bil tam.«

»Torej servus, kolega,« se mi je zasmeljal in mi stresel roko. »V kateri baraki pa?«

»V raznih, največ v šestnajsti.«

»Tam nisem bil, razen tako, na obisku,« se je spet nasmehnil. »Saj veste, vljudnostni obiski.«

»Morda sva se le kje srečala,« sem rekel. »Zdite se mi vseeno nekam znani.«

»Ni izključeno,« je rekel.

»Oprostite, da sem vas prekinil. Kar nadaljujte svojo zgodbo,« sem dejal. »Zanima me.«

Potegnil je iz cigarete in nadaljeval:

»Bilo je spomladi leta 1944. Nekaj dni prej so nas bili pripeljali z neke »Aussenkomande«, vi že veste, kaj je bilo to. A tisto je bilo resnično uničevalno taborišče. Na srečo so me poslali s transportom nazaj v Dachau, preden sem umrl. V Dachau je bilo takrat že vse prenapolnjeno in stlačili so nas na neki »lihi« blok, med Ukrajince, Jude, Italijane. Bilo nas je čez štiristo natlačenih v sobi, ki je bila prvotno določena za kakih šestdeset ljudi. Ponoči sem čepel v vzočju pograda, ker ni bilo prostora za ležanje. Ležali smo dobesedno drug na drugem in pri odprtih oknih, da je včasih snežilo na nas. Drugače bi se

bili zadušili. Spati smo morali oblečeni in obuti, ker drugače zjutraj človek ni več našel svoje obleke. A če je kapo koga zalotil oblečenega na pogradu, ga je premlatil z gorjačo in ni ga brigalo, če mu je prebil lobanjo. Kadar so nam opoldne delili tisto toplo vodo, po kateri je plavalo nekaj koščkov repe ali gnilega krompirja — gotovo je še niste pozabili — smo čakali, da je pojedla prva skupina, ker ni bilo posod za vse, in se tresli, da ne bi žlobudre zmanjkalo, preden bomo na vrsti. Za zadnje je namreč vedno zmanjkalo. Čakali smo poleg tistih, ki so jo srebali, in še preden so utegnili posrebiti zadnjo dragoceno kapljo, smo jim iztrgali skledo iz rok in se začeli prerivati proti kibli z juho. Ko smo jedli, nismo mogli uporabljati žlice, ker smo bili pretesno nabasani v prostoru in ni bilo mogoče pregibati rok. Bolje je bilo iti na dvorišče, četudi je ravno tiste dni venomer brilo in je naletaval sneg. Bilo je, kot da smo v januarju in v marcu. Zeblo nas je, a tam je človek vsaj lahko v miru polokal tisto umazanijo. Povrh sem bil še bolan. V glavi se mi je vrtelo in komaj sem se držal na nogah, a ker nisem imel temperature, me niso poslali v revir.

Nekega dne pa je spet posijalo sonce. Bilo je ravno opoldne, po kosilu. Sedel sem na tleh pred barako, naslonjen na steno, in izčrpan zaprl oči. Tedaj me je zaščemelo v njih in pogledal sem v svet, oblit od sonca. Tisti hip me je prevzel nenavaden občutek, da sem se znašel v drugačnem svetu. Vse stvari so zadržale novo podobo. Bile so iste, a vendar drugačne. Bilo mi je, kot da sem pijan. Že dolgo nisem dobil nobene pošte od doma in skrbelo me je za mojo mater in za neko dekle, ki mi je bilo zelo drago in na katero sem vedno mislil, o katerem pa že dolgo nisem imel nobene vesti. Obupal sem že, da bi ju še kdaj videl. Nenadoma pa sem začutil, da bom še živel, in lepoto življenja sem občutil v tistem hipu tako silno kot še nikdar prej in nikdar pozneje. Bilo mi je, da bi zavriskal od sreče. Začutil sem v sebi zaupanje, da bo šlo vse mimo in da bom nekoč spet prost in bom še lahko užival življenje. Dobrina življenja se mi je razodela kot v prividu v svoji najbolj čisti in preprosti obliki. Čudovito je bilo, da sem občutil pod roko zemljo, ki se je začela ogrevati v soncu, in sama lepota in sreča je bila v barvi, v modri ni neba, v oddaljenih vrhovih smrek, ki so gledali preko taboriščnega zida, v spominih, v upanju na bodočnost. Začutil sem se mirnega kakor nikoli prej, in obenem se mi je zazdelo, kako malo je treba, da je človek lahko srečen, le da ima močnega in trdnega upanja in vere v Boga, ki nas vendar ni mogel razsejati tako brez vsakega smisla po svetu in nam naložiti trpljenje le zato, da se naslaja nad njim, ali da se ne meni več za nas. Kakor prezrela lupina sta odpadla od mene obup in dvom o nesmiselnosti vsega mojega trpljenja. Zavedel sem se, da trpljenje ima svoj smisel, četudi je meni samemu skrit. Nič ni nesmiselnega, niti oblak, ki je v tistem hipu svoboden plul po nebu, niti ptica, ki je zacvrčala v zraku nad taboriščem, niti vojna, niti jaz sam. V tem spoznanju, ki me je vsega prevzelo, ni bilo nič meglene, ampak sama jasnost in vedrina. Vse, kar sem si zaželel od življenja, je bilo to, da bi lahko hodil sam in svoboden pod gozdnimi drevesi in vsrkaval vonj gob in vlažnega mahu, da bi lahko živel v miru in samoti, da bi si sam prideloval na njivi svoj vsakdanji kruh in da bi mogel v zbranosti brati, uživati lepoto narave in premišljevati o življenju in smrti. Vsako mravljico, ki bi mi prekrizala pot, bi vzel na dlan in jo varno položil v travo. Častil bi v njej življenje in božjo modrost. Začutil sem se kot prerojen in vse mi je postalo laže.»

»In ta občutek vam je ostal?«

»In ta občutek mi je ostal, vse do konca vojne, in lahko rečem, da do danes. Ko sem se vrnil, sem zvedel, da je mati umrla in da tisto dekle ni moglo čakati in se je poročilo z drugim. A to me niti ni več bogve kako potrla, bil sem nekako pri-

Naj navedem v začetku suhoparne, a vendar zgovorne podatke o ljubljanski grafični biennali. Vseh razstavljalcev je 245, predstavnikov 29 držav. Razstavljenih listov je preko 600; vsak razstavljalcec ima lahko na razstavi največ 3 liste. Nagrade, ki jih je bilo 6 in častna priznanja (tudi 6) je podeljevala šest članska mednarodna žirija, v kateri sta bila dva Jugoslovana. Slovenci smo lahko po pravici ponosni, saj sta kar dve nagradi pripadli nam (Zoran Mušič, Slovenec, ki živi v Parizu in je razstavil v skupini »Ecole de Paris« je dobil II. nagrado, Riko Debenjak pa VI. nagrado). Na sploh so tudi tuji kritiki poudarili enakovrednost slovenske grafike, ki stopa v štrc z najkvalitetnejšimi grafikami zahoda in vzhoda.

Ceprav se zavedam, da dela človek krivico avtorjem, ki jih molče obide, saj so prizadevanja vseh vredna omembe, mi je vendar nemogoče ustavljati se v tem članku ob vsakem. Omenjam le domače.

V začetku je bilo odločeno, da bo izbranih vsega kakih 20 jugoslovanskih grafikov. Toda izkazalo se je, da bi s tem napravili krivico nekaterim mlajšim in zato je žirija povečala število na 29 avtorjev, med temi kar 11 Slovencev. Če začnemo z nagrajenim Rikom Debenjakom, moramo priznati, da spada njegova »Kraška kariatida« v vrsto najlepših listov na razstavi. V njej je umetnik obdržal zvezo s svojim prejšnjim opusom, ki ga je tako rad zajemal s svojega rodnega Krasa, je pa z bogatim tehničnim načinom in skladnostjo toplo-mrzlega odnosa barv dosegel suggestivno grafiko, kakršne še ni bilo doslej v njegovem delu. Iz ostalih dveh njegovih listov, ki so tudi kvalitetni in ubrani na isti ton, morda pre malo sije tista močna umetniška osebnost kot v prvi in bogve če ni bil to vzrok, da ni dobil višje nagrade, ki bi jo za »Kariatido« brez dvoma zaslužil. Nasprotno pa so vse tri grafike njegovega soseda tipično »miheličevske«. Mihelič gradi iz nekega podzavestnega bajeslovnega sveta, ki ga komponira v surrealistične kompozicije. Je barvno skladen, morda že kar preveč mojstrski in pomensko ugankarski; vsekakor pa močna osebnost, ki obarva s svojo značilnostjo vsak del svojega lista. Težko bi mu predvideli nadaljno pot, verjetno pa je, da bo iskal izhoda svoji bujni fantaziji v slikarstvu, ki bo pozneje zmehčalo njegov grafični opus in ga še obogatilo s slikovitostjo. Kot dovršen grafik se je predstavil Miha Maleš, čigar trije listi kljub različni obdelavi nosijo pečat umetnikove osebnosti in enotnosti. Svoj svet si je našel nekje sredi med primitivnim upodabljanjem sveta in konstruktivno likovnim rezerviranjem. Pionirja slovenske grafike Božidar Jakac in Tone Kralj ostajata v glavnem na svojih predlanskih dosežkih. Med najmlajšimi sega M. Tršar v svet, ki je po svoji bajeslovnosti, težkem vzdušju in zaprtosti morda sličen Miheličevemu, ga pa izpoveduje na čisto drug način, s pomočjo abstraktno likovne kombinatorike, ki se prilaga njegovi notranji ubranosti in strukturnemu karakterju lesa. Pogačnik Marjan je spet prikazal svojo nagnjenost k liričnemu doživljanju sveta okrog sebe, je pa tokrat bolj dekorativno poudarjen kot predlanski. S po dvema grafikama sta zastopana na razstavi še Seljak-Čopič in Bernik Janez, ki je menda najmlajši razstavljalcec te biennale, saj še ni izpolnil 24 let; njegovi litografiji kažeta solidni slikarsko mehki kompoziciji, v katerih so kljub vidnim vplivom že naznačene prvine njegove umetniške osebnosti.

Že v začetku smo ugotovili, da moremo ljubljansko biennalo smatrati za kaj veren

prez današnjih grafičnih snovanj po vsem svetu. Zato, menim, lahko ob njej napravimo nekaj zaključkov, ki bodo vsaj v glavnem imeli splošen pomen. Predvsem lahko ugotovimo, da se je črno-beli tradicionalni grafiki postavila ob stran barvna grafika in da ta sedaj zmagoslavno napreduje, tako da je število barvnih listov na drugi bienniali sorazmerno večje kot na prvi. Lahko bi tudi zaznamovali porast kovinskih tehnik (zlasti barvnih jedkanic, akvatint, bakroreza in mezzotinte), upadanje čistih starih tehnik (n. pr. lesorezov, jedkanice, suhe igle), zato pa vse več kombiniranih tehnik in kamenotiska (litografije), ki se je povzpela do take dovršenosti, da more nadomestiti skoraj vse druge vsaj na prvi pogled.

s. š.

Repentabor

je postal že simbol srečanj zamejskih Slovencev, saj je že sedmo leto priča velikih narodnih prireditev, praznikov slovenske svobodne kulture in svobodne besede. Tudi letošnjo prvo nedeljo v avgustu se je zbralo nad dva tisoč ljudi, da bi prisostvovali veliki ljudski igri JOSIPA JURČIČA, »DESETI BRAT«. Sonce se je razlilo čez cerkvico in grič. Deseti brat je po Govekarjevi dramatizaciji stopil na oder prav tak kot smo si ga predstavljali: s palico v roki, s čevlji preko rame, bos; trpek in jedek v odkrivanju resnice in nasmejan ob zmagi pravice. Le nekoliko mlajši je bil kot običajno. In to je razumljivo, kajti nastopil je in igral tokrat po dolgih letih spet domači tržaški fant in dekle — največ mladi študentje, ki so še obdržali v srcu ljubezen do te zemlje in jim v srcu kljuje skrb za usodo njihovega naroda. S to mladino so bili starejši, ki je šel morda že vihar preizkušelj preko njih, pa se v njih kljub temu ni zrušila vera v bodočnost. In zdelo se je, kot da vsi pojo tisto čudovito pesem o desetem bratu, ki je skoroda pesem našega malega naroda, saj roma neprestano preko težav in bridkosti; tolikrat je preganjan in osramočen, ponižan in izdan, pa vendar vedno znova vstaja in nadaljuje pot z vero v življenje.

Pri predstavi so slabo delovali mikrofoni, marsikaj je bilo revno in neznaatno, pač ni podpor in opor od nikoder. A eno je gotovo: več kot trideset mladih ljudi je vadilo dva meseca, dan za dnem, se učilo na pamet, plačevalo tramvaj in avtobus za vaje in do predstave, vse je storilo, da bi pripravilo na Repentaboru lep prosvetni praznik. Mislim, da je prireditev uspela, le mikrofoni so škripali. Ne podcenjujemo tega in bodo odpravili tudi to. Začeli smo akcijo za nabavo lastnih mikrofonov, da bomo tako v bodoče neodvisni in sigurni. Vsi, ki jim je do tega, da bi naši prosvetni prazniki povsem uspeli, naj nam pri nabirki pomagajo. Prireditev sama nam nabav ne omogoči. Kljub temu, da so delali režiser, igralci in pomočniki, vsi vse zastoj, stanejo samo takse, prevozi odra in drugo delo, ki ga ne moremo opraviti sami, preko 80.000 lir.

V splošnem so bili ljudje zadovoljni. Skoro vsi slovenski časopisi so prireditev pozitivno ocenili in pravilno vrednotili prizadevanje. Eni kot zasluži taka prireditev in delo zanjo, drugi mimogrede. Nekateri pa so, kot navadno, molčali, čeprav je gotovo to vsako leto največja slovenska kulturna prireditev na Tržaškem. Zato je tudi njih molk pozitivna ocena. Vsekakor bomo nadaljevali.

Franč Mijač

pravljen na to. Ni moglo uničiti novega, silnega občutka življenja in sreče v meni. Želel pa sem uresničiti svojo željo po samoti in gozdu. Najel sem si kočico v planinah na Zgornjem Štajerskem in tam v samoti pisal in premišljeval, hodil po gozdih in sanjaril. Ni mi bilo dolgčas. Imel sem dovolj priložnosti govoriti s kmeti na polju in na gozdnih stezah, v vaški gostilni ali v nedeljo po maši pred cerkvijo. Bil sem srečen, kakor nikoli prej. A počasi me je začela zavest moje sreče vznemirjati. Ali imam pravico do take sreče in miru, sem si rekel, ko je toliko ljudi na svetu, ki trpijo, ko si nekateri narodi celijo duhovne in fizične rane in se drugi poleg tega še trapijo z občutkom krivde in ko poročajo listi o odmetu atomskih bomb na Japonsko, o državljanski vojni na Kitajskem, o lakoti v Indiji, o pomanjkanju v Nemčiji, o obošanjju na Slovaškem in v Bolgariji, o uporih zatiranih ljudstev na štirih celinah sveta in o egoizmu ter slepoti narodov, ki izvažajo ideje in uče druge demokracije, ki je sami ne spoštujejo? Ali imam pravico, da negujem svojo srečo v idiličnem gorskem zatišju, medtem ko se dogaja na svetu vse to in ko gloda človeštvo strah pred atomsko vojno? Ta misel me je vznemirjala, tudi kadar sem ležal na hrbtu na cvetočem travniku in se oziral v modro pomladno nebo. Premislil sem vso stvar in spoznal, da nisem ustvarjen za ždenje v zatišju. Tako sem vzel kolo, nabasal nahrbtnik in se odpravil po svetu, da čimveč vidim in spoznam ter s svojim peresom doprinesem k boljšemu razumevanju mednarodnih problemov in k prijateljstvu med ljudmi. Napisal sem knjigo o Skandinaviji, kjer žive ljudje mirno in srečno življenje, ker se ne sovražijo med seboj; o severni Afriki, kjer polovica prebivalstva strada in tone v nevednosti; o malem Izraelu, kjer doživlja judovsko ljudstvo po največji tragediji v svoji zgodovini čudovit duhovni in biološki preporod, kakršen je mogoč samo v svobodi; o čudežni deželi Abesiniji in o tragediji črncev v Keniji.

Vozim se s kolesom po cestah in privam kolo po kolovozih in čez gorske prelaze, spoznavam dežele in srečujem na tisoče in tisoče ljudi, ki je vsak po svoje zanimiv in svet zase. Ljudje, ki ošabno drve z avtomobili po svetu in ne vidijo mogoče več kot asfaltni tlak, ki se odvija pred njimi, ne slutijo, kakšne užitke lahko nudi potovanje. Zvečer si postavim šotor ob kaki reki ali potoku, si zakurim ogenj in skuham večerjo. Uredim še svoje dnevniške zapiske, nato se zavijem v odejo in zaspim, navadno, če je lepo vreme, kar na travi pred šotorom. Ali ste že kdaj spali zunaj? Ste doživljali čudovite trenutke, ko tema vedno bolj zagrinja svet, ko se druga za drugo prižigajo zvezde na nebu in začne počasi vzhajati mesec? Le še speča ptica v gnezdu na bližnjem drevesu rahlo začivka, v gozdu zalaja lisica, nato se oglasi sova. Nekje zalaja pes in v dalji zapiska vlak. Nato je spet vse tiho. Če niste okusili tega, ste zamudili mnogo v življenju... In življenje je lepše, mnogo lepše, kakor si ljudje navadno mislijo. Vsakokrat se začudim, kadar berem, da si je kdo vzel življenje, in tak človek se mi globoko zasmili, ker vem, da ni nikoli občutil tistega občutka življenja, kot ga občutim jaz...»

Pomolčal je za hip, kot zasanjan, nato se je vedro nasmehnil: »Oprostite, da sem se tako zaklepetal in razvnel. Rad pozabljam, da nimajo vsi ljudje toliko časa kot jaz.«

»Prav rad sem vas poslušal in ni mi žal, da sem vas srečal,« sem rekel.

»Na svidenje,« je rekel, ko sva si dala roki. »Je sicer malo verjetno, a ni izključeno, saj sva se pravzaprav srečala že drugič v življenju.«

»Če ne drugače, se bova srečala po vaših knjigah,« sem rekel.

GLASBA PO ŽELJAH

To je bila dolgo ena izmed najbolj priljubljenih oddaj naše postaje. Ideja za njo se je rodila v času, ko je začela po vojni postaja delovati samostojno s slovenskim sporedom. Tedaj je bil uslužbenec na postaji tudi pisatelj *Zorko Simčič*, ki je imel vedno izvirne domisleke. Pripravljal je vesele sobotne oddaje, a je rad vsakemu souredniku postregel še s kakim novim domislekom za njegovo oddajo. Tedaj, v tistih letih je bilo na postaji res lepo: tovariško so drug drugemu pomagali. To je bil lep in prijeten dom in ne urad. Tedaj je torej *Zorko Simčič* predlagal novo oddajo: Glasba po željah. A ker je bilo treba pač začeti, si je spomnil znanec in prijatelj s *Krasa*, fantov iz ene vasi in deklet z druge, ki se pozdravljajo, voščijo...

Naenkrat so se začeli ljudje zanimati za to oddajo od *Trsta* do *Tomaja*, *Št. Petra*, *Gorice* in dalje. Ljudem se je zdelo lepo slišati ime dekleta, fanta, prijateljev iz bližnje in daljne okolice in svoja imena. Začela so deževati pisma iz vseh predelov tedanje *Primorske* in *Goriške* in potem tudi preko

Prizor iz srbskega filma »Pop Cira in pop Spira«

meje. Oddaja se je tako razbohotila, da že ni bilo mogoče več vsem ljudem ustreči.

Več let je to oddajo urejeval naš prvi napovedovalec *Rudi Uršič*. Skrbno je izbiral pisma, jih polagal skupaj tako, da so, če le mogoče, dobili zaželeno ploščo. In če še tam ni mogel ustreči, potem je bral voščila tako skrbno in prijazno, da so poslušalci pozabili, da so slišali »Moj očka ima konjička dva« zahtevali pa so bili »Ko se razcveto bele rože«. Prav tu se vidi, kaj more narediti napovedovalec, ki ni stroj, ampak da v tiste pozdrave tudi del svojega srca, kar je gospod *Rudi* vedno naredil.

Mislím, da je prav ta oddaja ustvarila najintimnejše vezi in nekak resnični odnos poslušalcev do postaje in do napovedovalca. Zato kmalu ni bilo mogoče v enem tednu in več prebrati vseh voščil pred kakimi prazniki ali godovi, toliko jih je bilo. Tista zamisel *Zorka Simčiča* je krog njenih resničnih prijateljev zelo povečala.

Žal je kasneje postala ta oddaja preveč šablonska v sestavi, bila je brez pravega živega stika s poslušalci, zato več ne pomeni tega, kar je nekoč. Mislím, da bi bilo vredno posvetiti se spet tej oddaji, ki je najbolj konkreten stik postaje s poslušalci. Oddaja bi tako spet mogla postati prijetna za vsakega poslušalca, ne samo za tistega, ki čaka svoje voščilo.

PROGRAM ZA AVGUST

V sporedu tega meseca bi opozorili na nekatere oddaje s kulturnega področja:

Med torkovimi igrami bo gotovo poslušalce zanimalo delo *Ivana Preglja*: »Zdrava, deva *Katarina!*« V kolikor je dramska napetost rahlejša, je pa slika naše preteklosti v njej točna. Posebno tedanje študentsko življenje je *Pregelj* na izredno zgovoren način naslikal v vsej pestrosti, duhovitosti in veselosti. Igra je na sporedu 20. avgusta, ob 21. uri.

Med četrtkovimi dramatiziranimi zgodbami pa bo zanimala gotovo »*Višarska legenda*« *Marjana Vovka*, ki je v dramski obliki prikazal zgodovinski nastanek višarske božje poti. Oddaja bo 15. avgusta, ob 21. uri.

22. avgusta je ob 21. uri na sporedu *Ibsnov* »*Peer Gynt*«, prepleten z *Griegovo* glasbo.

29. avgusta pa je za obletnico nepozabne poljske vstaje v *Varšavi* — avgusta 1944 — ponovno na sporedu dramski prikaz te tragedije, pod naslovom »*Nepremagljivi*«. Besedilo za oddajo je napisal *Mirko Javornik*.

Med oddajami za najmlajše pa bi opozorili na *Ocvirkovo* igrico »*Psiček Pikec*« (17. avgusta) in na tridejanko *Mirka Kunčiča* »*Triglavska roža*« (31. avgusta).

Iz slovenske zgodovine bodo morda zanimale oddaje, ki so na sporedu vsak ponedeljek ob 22. uri pod naslovom *Izbrani listi*. Prikaz pisatelja je podprt s kakim značilnim dramatiziranim odlomkom iz njegovega dela.

Ponovno opozarjamo na oddaji *V svetu kulture* vsak dan, razen nedelje ob 12,45 in na oddajo *Umetnost in prireditve v Trstu* vsak petek ob 21. uri.

S 1. avgustom je bil nastavljen na slovenski glasbeni oddelek radia prof. dr. *Zorko Harej*. Mesto je bilo izpraznjeno po odhodu prof. *Ludvika Klakočerja*. Prof. *Hareju* želimo mnogo uspehov na novem odgovornem mestu, čeprav ga bomo pogrešali na šoli kot nadvse dobrega in vestnega profesorja.

Konec prejšnjega meseca je umrl, zadet od kapi, gospod *Giulio Rolli*, režiser in vodja italijanske igralske skupine na tržaškem radiu. *Rolli* je bil zelo dober igralec in režiser in ga je italijansko občinstvo zelo rado poslušalo. Tudi do Slovencev je bil vedno izredno ljubezniv in prijazen. Kolegom na slovenski postaji je rad pomagal, svetoval, bil je nad vse uslužen. Žal nam je, da ne bomo več srečavali v radijskem posloplju tega dobrega in plemenitega človeka.

Svojim apostolom je Jezus večkrat poudaril, da jih bodo ljudje spoznali kot njegove učence in odposlance, če jih bosta vezali enotnost v veri in medsebojna ljubezen. To je tista ljubezen, ki oživlja človeško stremeljenje po popolnosti in sreči v skladnosti z božjo voljo, ljubezen, ki vidi v Bogu najvišjo dobroto in se je trdno oklepa; ljubezen, ki posnema božjo svetost s tem, da uravnava vsa svobodna človeška dejanja po nespremenljivih pravih nravnosti ali lepega in poštenega življenja.

Takega življenja, ki bi bilo povsem v skladu z božjo voljo, si človek sam ne more zgraditi. Presega njegove moči. Zato mu je dana Cerkev, ki je pač zato sveta, da more ljudi — vseh časov in krajev — pripeljati do popolne božje dobrote in svetosti: z verskim in nravnim naukom, z molitvijo in zakramenti. Cerkev se je za uredništvo tega cilja tudi vedno prizadevala, ker bi sicer morali reči, da se je svojemu poslanstvu odpovedala ali ga celo zatajila. Prva njena skrb je torej, da ljudi napravi svete in da jih pripelje k Bogu za vse večne čase. Vse njeno drugo delo — v znanosti, kulturi, umetnosti, na socialnem področju in tako dalje — so le človeška sredstva za izboljšanje človeške ravni ali pa izraz njenega notranjega bogastva, ki ga ima kot božja ustanova.

Ce Cerkev ostane le pri tem človeškem delu, ki je sicer tudi potrebno, ne bo vršila svojega poslanstva. Dobro je, da to vemo, da ne bomo od Cerkve zahtevali stvari, ki jih ne more dati, in da se bomo zavedali svoje odgovornosti pri delu za skupni blagor. Odgovornost, ki jo imamo kot člani družbe še bolj pa kot člani Cerkve, da sledimo njenemu nauku in da uravnavamo svoje življenje po smernicah božje postave.

Mnogi, ki tega ne razumejo, se spotikajo nad delom Cerkve. Toda Cerkev ne bo uredila sveta, pač pa ga bodo uredili — v kolikor se urediti da — sveti ljudje, ki so postali sveti pod vodstvom Cerkve: sveti možje in žene, fantje in dekleta, stari in mladi, delavci in molilci. Vsi tisti, ki jim je božja ljubezen opora in milost življenje; greh pa nesreča in smrt.

Bodočnost je v rokah svetnikov. Le ti bodo osrečili sebe in druge. **Lojze Škerl**

Encljan — cvet naših planin

V pedagoških revijah in tudi v dnevnem časopisju se posebno v zadnjem času veliko razpravlja o nevezgojenosti in pokvarjenosti današnje mladine. Eni pripisujejo vso krivdo staršem, drugi šoli, tretji sodobnim razrvanim razmeram, četrti mladini sami itd.

Resnica je, da se sodobna mladina precej razlikuje od prejšnje tako po umskih kakor po moralnih kvalitetah. Vendar bi bilo krivično, če bi za vse vzgojne neuspehe obsodili enega ali drugega vzgojnega činitelja, kajti vzrokov za neuspeh pri vzgoji je v resnici veliko.

Res je, da se otrok rodi nepokvarjen in da je ves njegov duševni in telesni razvoj odvisen le od okolja, v katerem se razvija in izpopolnjuje, tako od staršev, šole in družbe. Po tej ugotovitvi bi torej moral biti današnji novorojenček popolnoma enak prejšnjemu in bi zato ne smeli trditi, da se rodijo drugačni otroci kot nekdanj. Nihče ne more zanikati, da se zgradba sodobnega novorojenčka kakor koli razlikuje od prejšnjega. Na zunaj ni torej nobene razlike.

Toda, ali smo se že kdaj vprašali, pod kakšnimi okolnostmi so bili spočeti in rojeni današnji otroci in v precejšnji meri tudi njihovi mladi starši? Prva in druga svetovna vojna sta vtisnili neizbrisni pečat 20. stoletju. Posledice vojnih in povojnih razmer so strašne: zaradi neizmernega trpljenja, ki ga je prestalo človeštvo, vlada med večina ljudmi živčna razrvanost, ki zrahlja ali izmalici življenske sile; borba za vsakdanji kruh in za človeka dostojno življenje je vedno večja in težja, kar nedvomno negativno vpliva na duševno razpoloženje staršev; povrh pa še neresnost in nepripravljenost mladih zakoncev za resno in odgovorno družinsko življenje.

Vse to nedvomno vpliva na živčni ustroj novega bitja, ki je sicer na videz zdravo, telesno dobro razvito, živčno pa po svojih starših zrahljano in neodporno ter izredno občutljivo in nagnjeno k vsem negativnim živčnim odtenkom današnje dobe. Te trditve sicer ne moremo posplošiti, ker se kljub razrvanim razmeram rodi še vedno veliko telesno in duševno zdravih otrok. Vendar postaja to socialno vprašanje vsak dan bolj pereče. Tako je n. pr. v Ameriki na 43 milijonov ljudi, ki še niso dosegli 18. leta starosti, 2 milijona ali 4,6% mladoletnikov, ki so že imeli opravka s policijo. Prav tako velik odstotek mladoletnih prestopkov je tudi v raznih evropskih državah.

Če torej otrok že na svet prinese podedovane ali pridobljene hibe svojih staršev, nastane vprašanje: ali naj ga prepustimo usodi ali naj se borimo proti njegovim slabostim in ga skušamo pozdraviti?

Eno drži: nad otrokom ne smemo nikdar obupati. Četudi je po naravi bolj nagnjen k slabemu kot k dobremu, ne moremo trditi, da je prišel pokvarjen že na svet in da se proti prirodnim lastnostim ne moremo boriti. Treba je samo dobrega in spretnega vrtarja. Če vsadimo nežno rastlinico, moramo skrbeti, da je v dobri zemlji, da ima dovolj zraka, sonca in vode in da se razvija v primernem okolju. Vse kar je slabega okoli nje, moramo odstraniti in stalno nadzorovati njeno rast. Prav tako je z otrokom. Prvo in naivnejše načelo je: *otrok naj se razvija v miru*. Miru smo sicer vsi potrebni, najbolj pa otrok v prvih letih svojega življenja, ko se razvija in utriuje njegovo mlado živčevje. Le opazujemo ga pri igri! Ure in ure se lahko zabava s svojimi igračkami. Čimbolj so preproste, rajši jih ima, bolj se razvija njegova otroška fantazija. Podzavestno si želi samo miru. Toda današnje mamice, posebno mestnih otrok, ravnajo s svojimi otroki kot z igračkami. Vedno se zaletavajo vanje, vedno jih božajo, poljubljajo, jim ponujajo jedi, se smejejo in zabavajo ob njihovi trmi in jezici. skratka: čimbolj je otrok razborit in razposajen, rajši ga imajo, bolj je inteligenten v njihovih očeh. Ne zavedajo pa se, kako porazno vpliva tako tako

NAŠI STARI

ravnanje na otrokov duševni razvoj, posebno če je njegov živčni sistem že po naravi prizadet. Kakšna razlika je v tem oziru med nerazvjenim, kmečkim otrokom in mestnim. Ne mislim, da se potemtakem starši ne smejo ukvarjati z majhnim otrokom. Nasprotno! Stalno ga morajo opazovati in nadzirati in mu ljubko in nežno odgovarjati na vsa vprašanja, ki jih jim zastavlja.

Ves otrokov duševni in telesni razvoj je v največji meri odvisen od družinskega okolja. Če je to zdravo, se tudi otrok razvija normalno. Če pa so v družini na dnevnem redu prepiri, predvsem nesoglasja med možem in ženo, slaba volja in vse posledice, ki izhajajo iz tega, potem se tudi nežno otrokovo živčevje ne more razvijati v redu. In prav tu leži prvi, rekli bi, osnovni vzrok, zakaj nam vzgoja ne uspeva.

Kar sem dejal za majhne otroke, velja tudi za šolsko mladino. Tudi ona potrebuje za svoj razvoj duševnega miru, obzirnega in prizanesljivega medsebojnega občevanja, predvsem pa dobrega vzgleda.

Otrok, ki nima v družini duševnega miru, obzirnega in prizanesljivega medsebojnega občevanja, predvsem pa dobrega vzgleda, zakrknje, se duhovno odtuji od svojih vzgojiteljev in se poda v naročje družbe, ki ga, razumljivo, oblikuje po svoje. Kakor hitro pa se otrok odtuji svojim roditeljem, potem tudi vzgoja ne uspeva. Kolikokrat slišim starše: »Otrok me ne uboga, ali se norčuje iz mene, me zmerja, se mi upira itd.« Kje moramo v prvi vrsti iskati krivdo za tako otrokovo obnašanje do staršev? V prvi vrsti pri njih samih, ki mu niso mogli ali niso hoteli vcepiti potrebnega spoštovanja do njih samih in sploh do starejših. V nekem baru sem opazoval neko gospo in njenega približno osemletnega sinčka. Mati je brala časopis, sinček pa se je dolgočasil poleg nje in ji od časa do časa iztrgal časopis iz rok. Mati ga je lepo prosila, naj jo pusti v miru brati. Toda otrok ni nehal nagajati. Tedaj ga je mati udarila po rokah. sinček pa njo nazaj. Gospod pri sosednji mizi ga je opozoril, da je tako obnašanje nespodobno. Tedaj pa je mati zarohnela nad njim, da ga popolnoma nič ne briga, kako se obnaša njen sin. Isto mu je zabrusil tudi otrok in mu povrh pokazal še jezik.

Vprašam vas: kaj naj postane iz takega otroka? Po mojem je ob taki materi vreden vsega usmiljenja in pomilovanja. Na žalost je sličnih primerov posebno tu v Trstu, kjer je izredno razvit kult otroka, prav veliko. Na cesti pogosto srečam kako zaljubljeno matico z otrokom. Okoli njiju pa polno znank in prijateljic, ki vse samo občudujejo lepega otroka in njegovo izredno inteligenco. Mati je seveda ob takem vsesplošnem občudovanju ponosna na svojega otroka in mu nudi vse, kar si poželi. Otrok pa, kakor vemo, ni skromen v svojih zahtevah. Kakor hitro se pa zaveda, da on ukazuje staršem, ne pa starši njemu, potem mu morajo ugoditi vsaki želji, drugače je pa ogenj v strehi. Največkrat prične vpiti ali se metati po tleh in starši so zaradi ljubega miru prisiljeni ugoditi otrokovi zahtevi. Kako naj potem taki starši vzgojijo ubogljivega, redoljubnega in discipliniranega otroka, če otrok ne vidi več v njih svojega vzvišenega vzora, ampak le še, potrebne, njemu podložne hranitelje. Star pregovor pa pravi: »Razvjen otrok, nehvaležen otrok.«

Dalje prihodnjic

SLAVKO

Kraški kruh

*Kako lepo diši
domači kraški kruh:
v njem se pretaka kri
trpeče kraške zemlje.*

*Ko ga denem k ustom,
se mi zdi,
da grem k obhajilu,
tako me oživi
in mi vlije novih moči
za življenje.*

Ali ste vedno ljubeznivi in uvidni, vedno pripravljeni na usluge, ali nikoli ne pustite, da bi vam živci ušli iz vajeti? Seveda ste, vsaj do ljudi, ki so za vas kakorkoli pomembni. Ne da bi vas hotela žaliti, a radovedna sem, če imate vse te lepe lastnosti tudi takrat, ko gre za starejše osebe, za tašče, stare mame, ali pa stare tete. Tam res precej grešimo, ali ne? Morda tudi nehote, ker mislimo, da stari pač zdaj niso več tako zelo važni, saj nič ne delajo in nič ne odločajo. Dr. Ackerknecht, ki se bavi z vprašanji starostne dobe pravi, da vse, kar je pri starih ljudeh neprijetno, izvira iz manjvrednostnega kompleksa, ki ga stari ljudje dobijo, čim občutijo, da so odveč. Ali je to res? Kar pogledjmo. Že ves današnji ustroj družbe je v rokah mladih, reklamni napisi in plakati na ulicah, vse vrste filmov, šport, moda, vse polaga važnost le na mladost. Del pa, ki ga je družba odkazala starosti je kaj majhen ali vedno manjši. Pomislimo, da se z napredujočo znanostjo podaljšuje življenjska doba in da so zato stara leta še težja. Ne da bi se dotaknili problema tašč, a na splošno govorjeno, se mi mladi vse premalo brigamo za ostarele ljudi. Pomagati jim moramo preko ponižanj in razočaranj, ki jih prinese s seboj starost. Kako, bo kdo vprašal. Kjer je dobra volja in široko srce, ne bo treba dosti razlaganja. Saj si stari ljudje ne želijo nemogočih stvari. Odstranite pri sebi predsodke, da se ljudje s starostjo spremenijo. Stara sivolasa babica seveda ni več angelsko bitje, postala je malce nervozna in natančna žena, ki se v današnjem svetu le s težavo spozna. Neka mlada ženska je rekla, da s stari mi leti pridejo na dan vse slabe lastnosti, ki jih mlad človek še zna prikriti, star pa ne več. Morda je nekaž resnice na tem, a tudi mladost ni brezhibna, kar priznajmo! Nekaterim stari ljudem ne ugaja, da jim mi uredimo življenje, da jim odkazemo kamro in zvečer hrano, ki jih ne bo preko noči tiščala. Vsi ljudje niso enaki in tudi starčki niso vsi enaki. Treba jih je poznati. Morda bi se radi ukvarjali s kakim poslom? Preskrbimo mu ga! Morda bi babica rada pomivala posodo, pa reva ne vidi dobro. Pustite ji to veselje, čeprav vas bo stalo potrpljenje pri ponovnem pomivanju, ko bo ona srečno spala. Če se stari oče ne more odvaditi, da bi kadil v postelji, če ne mara vsak dan pod tuš, to prav gotovo ne dela nalašč in zato ni prav, če jih na take napake spominjate, napake, ki jih prinaša starost, ne pa njihov značaj! Pa še to: stari ljudem ni važno kje živijo. Važno jim je kaj so bili in kaj so pomenili. Vprašajte jih za svet, zaupajte jim svoje težave, čeprav se vam bo zdelo, da vas ne morejo več razumeti. Problem sožitja s stari mi osebami prav gotovo zasluži vse več kot samo bežen pogled, res pa je tudi, da je to stvar srca in vzgoje, ne pa nasvetov in dopovedovanja. In zato glejte nanje z dobrim srcem, z usmiljenjem, razumevanjem in hvaležnostjo.

M. L.

VESELI ZEMLJEPIS ALI Z „MLADIKO“ OKOLI SVETA...

SPANIJA

Prva dolžnost za popotnika, ki zaide na Španško in bi rad vil tam dooro sprejet, je zavedati se, da je to dežela, ki ima slavno zgodovino in zares tisočletno omiko. Torej, da ni cirkus ali opereta, polna cigank in ciganov z mantiljami, roparskimi klobuki in kitarami. Spanci so sicer na moč vljuden, viteški in plemenit narod, so pa za vse svoje tudi sila občutljivi in na tujca ne dajo nič, dokler se niso prepričali, da je kaj vreden.

Popotnik mora tudi vedeti, da so bikoborbe važna stvar v španskem življenju in izročilu, da pa niso vse in tudi ne edini simbol te dežele. Španija je poleg tega tudi domovina velikih slikarjev Velasqueza in Goye, pravljičnih junakov Cida Campeadorja, Viteza žalostne postave in Sancha Panse. Don Quijote povsebuje viteški idealizem, ki tudi še danes bolj ali manj navdihuje in preveva sleherne-ga Spanca. Sancho Pansa pa predstavlja zelo točen smisel za stvarnost, sicer s humorjem, toda prežet z izrazitim čutom za vse praktično in z zdravo prozaičnostjo. Če boste pri Špancu pozabili na to in mislili, da ga boste vlekli za nos ali izkoriščali kot zanesenjaka, ki se bori samo z nevidnimi mlini na veter, vas bo Sancho Pansa v njem kaj kmalu, in včasih brezobzirno, razočaral.

Zaradi dostojanstvenosti, ki je ena pglavitnih lastnosti tega ljudstva, še bolj pazite na svoje vedenje, da se ne osmešite, kar vam tega dolgo ne bodo pokazali, ali pa sploh ne. Vedite na primer da niti v Sevilji, kaj šele v Madridu nihče ne nosi pisanih bole-rov, razen torerov. In Spanke si nadejeno mantiljo — bolj ali manj dragoceno črno tančico z visokim glavnikom — samo za v cerkev ali za naj-slovesnejše prilike v življenju.

Spanec ne bo zahteval od vas, naj vam bodo bikoborbe všeč. Pač pa se mu boste smrtno zamerili, če boste trdili, da je to poniglav šport, pri katerem se človek s premočjo svoje pameti in orožja igra z ubogo živaljo kakor mačka z mišjo.

Bikoborbe niso šport, temveč drama s starodavnim, do zadnjega giba določenim slovesnim obredjem, ki nič ne zaostaja n. pr. za obredjem grške drame. Bik v njih predstavlja Smrt in Usodo, slepo in neusmiljeno Naravo, proti kateri se mora človek brez-upno boriti, če hoče obstati. Ko boste prvega črnega miarskega bika videli od blizu, se boste brž zavedali, kakšnega in kolikšnega poguma je treba, da mu razdivjanemu pogledaš iz oči v oči.

Glede te drzne igre s smrtjo velja vedeti še dvoje: da je to edina stvar, ki se v Španiji začne na sekundo točno in da pri njej ne nastopajo toreadorji marveč samo toreros, banderil-

leros, picadores in espadas. Toreador je ustvaril Bizet zaradi rim v svoji »Carmena«, ki v Španiji ni kdo ve kaj priljubljena opera.

Spanec ni suženj nikomur, najmanj pa času, ali bolje, v tej deželi je čas suženj človeku. Če se hočete ljudem tam zameriti in pri njih ničesar doseči; če hočete veljati za počestno in nekulturno bitje, potem ob vsaki priliki govorite, kako se vam mudi in hotite vedno »pritti k stvari«. Nikar se ne jezite, če se boste s kom zmenili za ob desetih, pa bo prišel opoldne. In nikoli se ne pregrešite, da bi h komu hodili ob času vsiestek, to je, poldanskega počitka. Tiste ure, ko se v Španiji ustavi vse, rajši ne nadlegujte niti svetnikov po cerkvah, ki so, mimogrede, ta čas tudi zaprte.

Ne čudite se za nas pretirani španski vljudnosti in jo sprejemajte, a le takrat, ko od vašega bližnjega ne zahteva nobene žrtve. Če vam reko, da ostanite kje pri kosilu, se izgovorite s kakimi nejasnimi opravki. Če pa bodo vabilo ponovili v tretje, vedite, da ne gre več samo za zunanjo vljudnost, marveč, da bi vas res radi imeli med sabo. Ne čestitajte gospodinji zaradi dobre kuhinje, marveč govorite samo o veselju, ki vam ga je pripravila s tem, da vam je dala priliko govoriti z drugimi gosti o življenju in smrti, o ljubezni, o rodbini, poeziji, politiki in bikoborbah ali »tauramahijia«, kakor temu strokovno pravijo. Pri vsem bodite na moč ceremoniozni in ne štedite z naslovi. Pomanjkanje dostojanstvenosti in lepe oblike v govoru in pismu je najzanesljivejši dokaz, da španskega bistva niste nič razumeli.

Kar se tiče obleke, pazite, da bo resna in čim manj ameriškansko pohajaška. Lahko je skromna in celo ponošena, pač pa morate vedno imeti bleščeče osnažene čevlje. Dolžnost, biti lepo in čim razkošneje obleden, velja v Španiji samo za otroke; prav za prav za njihove starše.

Pri vsem tem ne zamenjavajte dostojanstvene vljudnosti s togo pedantnostjo in brezčutno zadržanostjo. Ob-sodili vas bodo, da niste naravni in da nimate srca.

Španija je sicer domovina Dona Juana, še daleč pa ni raj za don juane, za kakršne se večina moških ima. Navzlic ognjevitosti lepoti njenih žensk si ne obetajte posebnih prigod, najmanj pa cenenih. Lahko delate ženskam, tudi neznanim na sprehajališču, najdrznejše poklone v besedah, toda le od daleč in vpričo drugih ljudi. Če si boste pa dovolili kakršno koli nedolžno vprašanje, s katerim se drugod na svetu začne sleherni zblíževanje med moškim in žensko, vas utegne soseda ali plesalka pri doma-čih zabavah pustiti sredi salona, najmanj pa, uničiti vas z ledenim molkom. Vsako špansko dekle mora po petnajstem letu imeti zaročenca, ki

mu pravijo »novio«. Toda bo ta lahko okoli njega drhtel, prepeval, kavaliril in se ubijal z ljubosumnostjo leta in leta, a ne bo deležen drugega ko vročega pogleda in še tega vedno vpričo matere ali varuhinje.

Toda ko se bo poročil, bo za vselej edini in brezpogojni gospodar žene, od katere bo zahteval popolno zvestobo ter izključno pozornost. Vse njene misli bodo morale veljati njemu, domu in otrokom. To tudi takrat, ko bo on ure in ure posedal s prijatelji po kavarnah. Poročena žena je od moža in vse njegove družine varovana kakor najdragocenejša trdnjava. Če se ji primeri, da bi bila le nekaj trenutkov sama tudi z najbližjim moškim sorodnikom, sta njena čast in njeno poštenje za ljudski glas šla po vodi.

S Spancem ste lahko leta in leta prijatelj, pa vas ne bo seznanil s svojo ženo. Najmanjša nepreviđna beseda, ki bi se tikala nje, vam lahko za vselej zapre njegova vrata.

Skratka, ljubezen je v Španiji še vedno na smrt resna stvar, ki jo varujeta ponos, ljubosumnost in versko izročilo. Zato je za tujca dosti boljše, da se glede nje ravna po vzgledu nesrečnega Dona Quijoteja kakor pa njegovega bratranca dona Juana.

Španija velja za siromašno deželo, toda tam ne boste srečali človeka, ki bi se imel za kaj drugega ko za gospoda, ali ki bi trpel zaradi tako imenovanega kompleksa manjvednosti. Ni je sicer stvari v njegovi domovini, ki je ne bi kritiziral, in to pogosto brezobzirno. Toda ničesar ne zameri bolj, ko da si kaj podobnega dovoli tujec, ki zanj še daleč ne prihaja iz tako kulturne, tako omikane in tako slavne dežele. Špancu je sleherni tujec malce težaven, neokreten, filistrski in povprečen človek, ki mu hkratu manjka dostojanstvenosti in poezije, globine in lahkotnosti, moralnega čuta in vesele življenjske modrosti. Zaradi tega mu tudi manjka sleherne pravice, da bi kaj sodil o njegovi domovini.

Španska kuhinja je, kakor španska dežela, vsa v znamenju pisanih barv in vonjav, oziroma barvitih dišav. Med njimi kraljujeta žafran in pimenton, ali paprika, katerih barva je tudi barva državne zastave in ki ne smeta manjkati skoraj nikjer. V sredozemskih predelih Španije so podlaga prehrane riž, ribe, govedina in svinjina ter težko in temno olivno olje, v sredini dežele riž zamenjata beli fižol in leča, v mesnini pa imata prvo besedo jaginetina in bravina, v Andaluziji zelenjava. Zajtrkovali boste v tej deželi ob devetih, kosili, ali imeli comido, ob dveh ali še rajši ob treh popoldne, in večerjali ob desetih; vselej in povsod toliko, da bi zadostovalo za dva povprečna srednjeevropska želodca. Vina in kruha vam po navadi ne bodo nikjer računali, pa použijte obojega, kolikor hočete.

Če potujete po baskovskih pokrašt-nah, ne pozabite naročiti polenovke

po biskajsko, to je s paradiznikom, čebulo in rdečo papriko, ali pa jerguljinih ličink, kuhanih v olivnem olju z lovorjem in žgočo papriko, ki jih pa morate jesti z lesenimi vilicami. V Vigu vam bodo postregli kot romarju s školjkami Svetega Jakoba, napolnjenimi s seseklanim mesom, peteršiljem, česnom, čebulo, nageljevimi žbicami in muškatinim orehom. V Madridu slove madridski vampi s svinjskimi parklji, žgočo papriko, poprom, čebulo, lovorjem, timijanom in muškatinim orehom. V Aragoniji, deželi zavednih gorjancev, vas čaka prava gorjanska jed: «olla podrida» ali gosta zmes iz raznih vrst mesa in leče, kuretine, prekajene svinjine, teletjih nog, perutninskega droba in najrazličnejše zelenjave. V Valenciji, prestolnici riža in pomaranč, ne pozabite pokusiti slovite palle ali riža, v katerem je vse; od tako imenovanih morskih sadežev do žafrana in polžev, dasi tujec ne bo nikoli pogruntal, kaj. Tam boste tudi lahko jedli riž s polenovko, riž po alcirsko, riž po mornarsko, riž z lečo in svinjsko nogo, riž z fižolom in korenjem in tudi pečen riž.

Kar se tiče vina, ga je nešteto in samih dobrih vrst. V Kataloniji boste pili alélio in moscatél, s katerim Spanija oskrbuje nešteto krščanskih dežel za maše, kar je zatrdno najboljšše poroštvo za njegovo pristanost. V Andaluziji poskušajte jerez in manzanillo, toda le po kozarčkih; prav tako málogo, ki pa mora imeti vsaj dvajset stopinj alkohola, če naj bo prava; v Asturiji pa pijte kipeči, šampajncu podobni sadni mošt.

Sicer pa glede pijače v Spaniji velja, da morate slabo vino, iskati z lučjo. Če se ga hočete neopazno nalesti in žeti hvalo, se naučite piti iz posebne steklenice, imenovane »bardachas«, podobne kanglici za zalivanje cvetic. Njene cevke ne smete nastaviti k ustnicam, marveč zlivati vino od daleč v nepretrganem curku naravnost v grlo, dokler pač gre. Ko se ustavi, je za tujca po navadi že prepozno...

Mirko Javornik

AFRIŠKI NARODI NA POTI K NEODVISNOSTI

Ideja o samoodločbi narodov, katere je ameriški predsednik Wilson s takim uspehom zagovarjal med prvo svetovno vojno, je našla ugodna tla ne samo v Evropi, ampak tudi med afriškimi narodi. Med prvimi, ki so se nanjo sklicevali, so bili Egipčani, ko so oklicali že leta 1922 neodvisnost in se tako pridružili Liberiji in Etiopiji, ki sta bili dotlej edini samostojni afriški državi.

Po drugi svetovni vojni pa opažamo nenehno vrvenje in prebujanje narodne zavesti tako v severnem delu kontinenta, kjer je do pred kratkim prevladoval francoski kolonialni sistem, pa tudi v ekvatorialnem pasu, kjer je 6. marca letos dosegla samostojnost kot osma neodvisna država bivša angleška kolonija Zlata obala, danes znana pod imenom Ghana.

Zanimivo je, da imamo v Afriki najstarejšo mednarodno priznano državo Liberijo, kjer so prebivalci in državna

uprava popolnoma v črnskih rokah. Čeprav je država neodvisna, si njeni prebivalci niso prav nič prizadevali, da bi si to samostojnost tudi priborili. Ta jim je bila podarjena. Po padcu Napoleona so na Dunajskem kongresu l. 1815 napovedali boj suženjstvu, ki je bilo tedaj v Afriki najbolj razširjeno. In da bi praktično dokazali resnost svojih namer, so ob zapadni afriki obali določili prostor, kjer je postal svoboden vsak črnc, ki se je tja zatekel. Ta predel so imenovali Liberijo, deželo svobodnih ljudi, in jo proglasili l. 1848 za samostojno državo.

Druga država, ki je začela ob koncu prejšnjega stoletja posegati v mednarodno življenje, pa je Etiopija ali Abesinija. V goratem predelu abesinskega gorstva so tamkajšnja plemena stoletja ljubosumno čuvala svojo neodvisnost in tako ohranila državo, ki je bila organizirana po fevdalnem sistemu. Toda šele z nakupom pristanišča Assab ob Rdečem morju po neki italijanski družbi leta 1869 je ta država prišla v stalni stik z Evropo. Pozneje so Abesinci pokazali izredno žilavost v borbi za neodvisnost.

Privlačen zgled za nesvobodne narode je tudi razpad italijanskega kolonializma po drugi svetovni vojni, po katerem si je razen podjarmljene Etiopije priborila samostojnost tudi Libija, medtem ko bo bivša italijanska kolonija Somalija — danes še po nalogu Združenih narodov pod italijanskim skrbstvom — že leta 1960 dosegla enako pravico. Prav gotovo so bivši gospodarji z mešanimi občutki gledali, kako jim je splaval po vodi dolgoletni trud, a konec koncev so lahko potolaženi, ko gledajo sedaj vroče borbe Francozov v Severni Afriki, kjer jim razna afriška ljudstva druga za drugim uhajajo izpod oblasti. Tako smo v neposredni preteklosti dočakali samostojnost Tunizije in Maroka.

To pomlad afriških narodov so dalekovidni politiki že davnaj slutili, a so vsak po svoje ukrepali. Angleži so mislili, da je bolje, če popustijo in so zato počasi prepuščali politično oblast domačinom, sami pa so si zagotovili gospodarski vpliv. Tako so že leta 1909 proglasili Južnoafriško zvezo s statutom dominiona, pozneje so se umaknili iz Egipta, v zadnjih letih tudi iz Suez in Sudana, ki je zato postal samostojna država, ter iz Zlate obale. Borbe pa vodijo z uporniki gibanja »Mau - mau« v vzhodnem predelu ekvatorialne Afrike.

Francozi so v svojih kolonijah v Zapadni in Ekvatorialni Afriki, na otoku Madagaskarju in drugod ravnali drugače. Najprej so marsikaj obljubili. Tako je 20. jan. 1944, to je med vojno, ko je bila Francija v stiski, general de Gaulle obljubil v glavnem mestu francoske ekvatorialne Afrike, v Brazzavillu obširno samoupravo v okviru francoske unije. Pozneje so na te obljube pozabili in šele krvavi dogodki v Indokini in borba za neodvisnost v Sev. Afriki je Francoze spet predramila.

Lansko leto so zato z največjo naglico 23. marca sprejeli v francoskem

parlamentu z večino 466 glasov proti 99 zelo pomemben zakon imenovan »Loi cadre«, ki brez dvoma odpira nove poti v kolonialni politiki, če ga bodo dosledno izvedli. Odobrene zakonske uredbe sedaj uvajajo v vseh prekomorskih deželah pod francosko upravo.

S tem zakonom Francozi upajo, da jim bo uspelo preprečiti ali vsaj zadržati domačinska gibanja po neodvisnosti. Drugi pa menijo, da bodo afriški narodi prej ali slej dosegli samostojnost, kot bo pač pri njih napredovala politična in kulturna zrelost. Ti tudi očitajo Francozom ki mnogokrat nikakor ne morejo razumeti pravic afriških narodov do samoodločbe in zato zatirajo osvobodilna gibanja, da nudijo s tem dovolj ugodna tla silam, ki bi pod krinko osvoboditve prinesle še tršo sužnost.

Da si lahko približno ustvarimo sliko, doklej so že Francozi popustili, ne bo odveč, če navedemo bistvene točke že omenjenega zakona »Loi cadre«, ki ga imenujejo tudi zakon o uvajanju domačih kadrov v upravno in politično življenje posameznih dežel, ali z eno besedo zakon o »afrikanizaciji«.

Med politične reforme spada kot najvažnejša novost podelitev državljanstva prav vsem podanikom brez razlike, kar je osnova vsakega političnega življenja. S tem zakonom bo dana prebivalcem možnost, da si sami izvolijo svoje ljudi v najvišjo državno upravo. Kolonialne dežele bodo tako upravljali ljudje, ki najbolj poznajo domače probleme, Francozi pa bodo le nekaki pokrovitelji. »Loi cadre« torej še ne da samostojnosti, pač pa je velik korak do nje.

Zakon ne daje Francozom nobenih predpravil, kot so jih imeli doslej. Med socialnimi reformami je to jasne povedano, ko zakon govori o enakosti pri zaposlitvah in popolni odpravi suženjstva.

Gospodarska vprašanja kolonialnih dežel bo reševala posebna ustanova Fides, ki bo s posojili in ekonomsko vzgojo dvigala produktivnost. Francija hoče torej z gospodarskimi ukrepi navezati nase domače prebivalstvo, ga prepričati, da mu hoče pomagati in tako ohraniti staro povezavo kolonij z matično državo. Naj omenimo, da je v zadnjih treh letih izdala nad 347 milijard frankov za dvig kolonij.

Med kandidati, ki so že blizu samostojnosti, sta poleg Somalije tudi bivši nemški koloniji Togo in Kamerun, ki sta večji del pod francoskim skrbstvom. Združeni narodi so Franciji priporočili že 15. dec. 1955, naj podeli Togu samostojnost. Francija je zato lanskega avgusta dala tej deželi položaj avtonomne republike in to potrdila z glasovanjem dne 28. oktobra 1956. Kakšen je državljanski čut, nam povedo rezultati. Od 438.175 vpisanih volilcev je volilo za novi statut, ki daje Togu značaj države, 313.458 volilcev ali 71,5%.

To je nekaj pogledov na razvoj afriških narodov, od katerih so nekateri že dosegli neodvisnost, drugi pa so šele na začetku.

TELEVIZIJA

RESEN TEKMEC KINEMATOGRAFIJE

Če je prinesla trgovcu televizija korist, pomeni nasprotno za kino nesrečo. Kajti zaradi nje kino bolj in bolj izgublja na pomenu in ponekod so prisiljeni zapirati kinodvorane. Pred to novo, resno nevarnostjo, so se filmski tehniki in producenti zatekli k najrazličnejšim sredstvom, da bi kinu podaljšali življenje: uvedli so »cinemascope«, »tri dimenzije«, »cinerama«, »vistavision« i. dr. Za nekaj časa se je med občinstvom res pojavilo prvotno navdušenje nad kinom. Nekateri so celo videli v teh novostih nov napredek v filmski umetnosti.

Pripomniti pa je treba, da niso te tehnične novosti sad sedanjih izumov, temveč le posnemanje in izboljšanje nekdanjih. Saj se je »cinerama« pojavil že leta 1900, stereofonski zvok pa leta 1940 v Disneyevem filmu »Fantazija«.

Filmski producenti so vedeli, da barva ne bo več zadoščala občinstvu. Zato so začeli polagati večjo važnost na velikost platna. Leta 1952 so v Broadway Theatre v New Yorku predvajali prvi film v »cinerama«. Po tem sistemu proicirajo trije objektivni na platno istočasno tri slike, ki tvorijo eno samo celoto. Pri takem platnu, ki je po obliki konkavno, je širina enaka štirikratni višini. Navdušenje, ki je v začetku prevladovalo med občinstvom nad to novostjo, je bilo nepopisno. Vsi so hiteli gledat to novo čudo v filmskem svetu.

S tem je kinematografija zmagala v prvi bitki, a ni dobila še vojne. Ogromni stroški za »cinerama« niso dovoljevali, da bi take filme predvajali v vsakem mestu, temveč samo v največjih. Podjetje 20th Century Fox je zato leta 1953 predvajalo prvi film v »cinemascope«, »Tunika«. Ta sistem nekako posnema »cinerama«, a ne zahteva tolikih stroškov; tudi zanj je potrebno veliko platno, a namesto treh objektivov, zadoštuje tu le eden.

Od tedaj traja v Ameriki nenehen boj med kinom in televizijo in se širi tudi v ostali svet. Nemogoče je predvidevati, kako se bo ta boj končal, na čigavi strani bo zmaga. Želeli bi bilo, da bi se ta dva tekmeča končno združila in v medsebojnem sodelovanju nudila človeštvu kulturno korist.

Kino doživlja danes svojo drugo revolucijo, po 62. letih svojega obstoja. Prvi veliki pretres je doživel v letih 1926-29, ko so neme podobe, ki so se gibale na filmskem platnu, spregovorile. Količnega pomena je bilo to takrat, se danes komaj zavedamo, saj smo vajeni gledati le govorjene filme in se nam zdi to nekaj povsem naravnega. Ne samo, da je to prineslo tehnične spremembe, katerih je bilo nešteto, temveč sta tudi režija in igralska umetnost doživeli globok pretres. Tako so morali veliki režiserji in igralci, ki se niso znali prilagoditi tej novosti, dati slovo svojemu poklicu. Ni več zadostoval jezik kretenj, vsakomur razumljiv, tako da so se mogli filmi predvajati po vsem svetu. Vsaka država se je znašla zaprta v svoj jezik, potrebovala je tolmače; prisiljena je bila torej iti nasproti velikim ekonomskim problemom, ki še do danes niso rešeni. Še sedaj si namreč niso edini v tem, ali naj film predvajajo v originalnem jeziku, ki je tako drugod težko razumljiv, ali pa v prevodu, ki s tem zgubi na svoji umetniški vrednosti.

Lahko trdimo, da je ta druga revolucija, ki jo kino danes doživlja, hujša od prve. Poleg drugih obstajajo ovire v tem, da niso kinodvorane po svetu zgrajene tako, da bi ustrezale tem novostim. Tako se zgodi, da se film v »cinemascope« ali »cinerama« predvaja na navadnem platnu in občinstvo prisostvuje najbolj smešnim prilagoditvam teh novosti sredstvom, s katerimi razpolagajo kinodvorane.

Ali ni to revolucija? Te novosti bodo ostale, kajti brez njih si ne moremo več zamišljati kina. Vprašanje je le, ali bo njih prispevek človeški kulturi pozitiven, ali pa bo škodil.

Občinstvo vidi v vsem tem nekaj napredek filmske umetnosti. Zanj pomeni govorjeni film mnogo več kot nemi, barvni več kot črnobel. V »cinerama« gledalec ne prisostvuje več predstavi, temveč doživlja to, kar se na filmskem platnu dogaja, ves je prevzet od zvoka in glasbe. V sebi čuti močne duševne razvnetosti. Potemtakem ni čudno, da ima vse to, kar je videl in slišal za »čudovito«.

Zaradi izredno velike količine filmov, ki jih potrebuje filmska industrija, delajo režiserji filme ne samo v takoimenovani plodni dobi, temveč tudi takrat, ko razpolagajo samo s tehničnimi sredstvi, v sebi pa imajo popolno praznoto. Zato se tembolj poslužujejo vseh novosti, da pridobi film na zunanosti, na veličini, na razkošju, na sugestivnih slikah in prizorih, v jedru pa nima ničesar. Tako nastanejo filmi brez vsakršne umetniške vrednosti, brez vsakega osnovnega problema. Te novosti pa ubijajo počasi v človeku smisel za lepoto.

Ako bi se filmski producenti posluževali novosti zmerno, bi bilo to dejstvo razveseljivo. Toda to se najbrž ne bo zgodilo. Zanje pomeni namreč kino le zaslužek. Zato si želijo številnega občinstva, ki plačuje. Da ga pritegnejo čim več, se ne ustavijo pred nobenim sredstvom: toliko manj danes, ko lahko razpolagajo s tolikimi tehničnimi sredstvi. Oni dobro vedo, česa si gledalec najbolj želi. Vedo, da so kultura, smisel za lepoto in umetnost lepe besede in prav spoštovanja vredne stvari, toda niso za film. Kajti film je prav lahko na umetniški ravni, toda z ekonomskega stališča je navadno popolnoma zanič. Le malo ljudi namreč zna tak film resnično ceniti. Producenti pa nočejo tvegati. Ako bi bili gotovi, da bi mnogo zaslužili, ako bi se film povrnil na stopnjo, na kateri je bil pred 50 leti, si ne bi najmanj pomišljali. Toda ker to ni tako, gredo vedno naprej, ne meneč se za dejstvo, da uničujejo na ta način v človeku smisel za lepoto in umetnost, da ga vzgajajo v negativnem smislu.

Vse novosti so imele doslej le en namen: zaslužiti čim več denarja. Zato so uvedli zvok, barvo, zato iščejo vedno nekaj novega, s čimer bi za nekaj časa hranili občinstvo, ki prisostvuje tragičnim in patetičnim prizorom, dramatskim filmom s srečnim koncem, vse zabeljeno s hrupno glasbo, z živimi barvami.

Do kam mislijo priti filmski tehniki, je nemogoče predvidevati. Leta 1940 sta dva švicarska inženirja prišla na idejo, da bi uvedli v kino vonj, ki naj spremlja dejanje na platnu. Glavni problem bi bil le ta, da zapusti vonj dvorano prej kot se vanjo vseli drugi. Ko bi dosegli to, bi manjkalo samo še čut za okus in tip. Toda ni izključeno, da bodo tehniki premagali tudi te ovire. Tedaj ne bo več nobene razlike med kinom in resničnim življenjem. Toda kaj ima vse to opraviti z umetnostjo in sicer s filmsko umetnostjo?

Tudi Amerika noče zaostajati. Pred nedavnim so v New Yorku poiskovali nov sistem »scenovision«. Ko so na platnu prikazali razkladanje banan, je v dvorani vladal vonj po tem sadju; med predvajanjem nekaterih iger na travniku pa vonj po mladi, komaj pokošeni travi. Ne vem, kako je občinstvo na to reagiralo. Toda prav lahko si sami predstavljamo, kako bi reagiralo, ako bi namesto vonja po bananah in travi vladal v dvorani kak drug vonj, ki bi spremljal film.

Zdi se, da v Disneylandu že uporabljajo sistem »circarama«, s katerim proicira enajst strojev istočasno sliko na obodno platno 360 stop. Gledalec prisostvuje predstavam tako, da sedi na sredi na vrtljivem sedežu in se obrača. Ne vemo, kolikokrat se lahko obrne, kajti prav gotovo se ga kmalu loti omotica.

Ni se bati napredka v tehniki, bati se je le načina, kako ga človek uporablja. Njegov učinek ne more biti dober, dokler je v rokah tistih, katerim je edini smoter in namen denar.

Kriza, ki jo danes doživlja kino, pa ni le v televiziji, ampak predvsem v slabi kakovosti filmov. Ako se bodo producenti in tehniki pravočasno tega zavedli ter imeli kino za umetnost, ne pa zgolj za trgovino, ga bodo rešili. Če imajo v televiziji nevarnega tekmeča, je vzrok v tem, ker se ne znajo povrniti k izdelovanju takih filmov, kakršne smo lahko gledali pred leti. Takrat ni bilo »cinemascope«, »cinerama«, »vistavision« in vendar, koliko več nam je film nudil!

MIRANDA ZAFRED

DRAMSKA SOLA.

Zadnjič ste omenili igralsko solo. Tudi jaz se zanimam za njo, ker bi zelo rad igral. Ne vem sicer, koliko igralskega daru imam, a rad bi poskusil. Ali bi mi lahko povedali, ali ta sola že deluje.

Sola, ki sem Vam jo zadnjič omenjal, je sola nepoklicnega odra za nepoklicne igralce. To solo bo v jeseni odprl Slovenski oder, da bi izveždal čim več amaterskih igralcev, ki bi vodili nepoklicne dramske skupine po naših vaseh in v mestu. Gotovo domo pri tem odkrili marsikak talent, ki bo potem lahko služil še zahtevnejšim nalogam našega prosvetnega življenja na Tržaškem. Opozorite na to solo svoje prijatelje. Sola se bo pričela oktobra in jo bodo vodili slovenski profesorji — strokovnjaki in dramsko odrski praktiki.

ALI KLASIČNA ALI REALNA GIMNAZIJA?

Kam naj vpišem otroka? Na klasično ali realno?

Kdor namerava študirati dalje in že takoj v začetku misli na visokošolsko izobrazbo, ta se bo vpisal na gimnazijo. Od tu gre lahko študirat za zdravnika, za sodnika, duhovnika, inženirja, advokata itd. Pa vendar je razlika med klasično gimnazijo in realno.

Na realni gimnaziji je večji poudarek na matematiki, fiziki, prirodopisu, risanju itd. Klasična gimnazija pa da predvsem izobrazbo, ki jo imenujemo humanistično, to je: vodi dijaka v bogastvo stare kulture in skuša odkriti veliko duhovno zakladnico preteklosti. Klasična gim-

nazija je bila navadno najtežja in so se navadno vanjo vpisali najboljši učenci. Tisti, ki so končali to gimnazijo, morejo izbrati kazneje kate-ri koli poklic, dočim se absolventi realne gimnazije na primer ne morejo vpisati na filozofsko fakulteto (lettere), če bi hoteli postati profesorji, ne morejo se vpisati na jus (ne morejo postati sodniki in advokati) in se nekatere druge stroke so pridržane samo absolventom klasične gimnazije. Kdor je torej dober dijak, naj konča klasično gimnazijo, ker kljub temu lahko vse tisto doseže, kar doseže tisti, ki je končal realno. Grščina, ki se je uči na klasični, res morda ni toliko praktična (gledano iz sodobnega življenja, a je velike dragocenosti, ker nauči dijaka misliti in ker odkriva veliko klasično duhovno bogastvo). Angleščino pa bo verjetno spet z novim šolskim letom vpeljana na nižjo gimnazijo in potem še v prvih dveh razredih klasične gimnazije. Je torej možnost, da se zadosti nauči tudi tega jezika.

Več je bilo govora o šoli, ker je to trenutno najbolj aktualno. Če je še kaj nejasnega, vabim starše, da še pišejo.

KULTURNI DOM

Prejeli smo prepis besedila, ki je bilo vzdano v vogelni kamen nove stavbe, da bi ga objavili. Ker je bilo objavljeno že v več časopisih, ni več aktualna objava v reviji, ki izhaja mesečno. Pa tudi sicer moramo priti na jasno, kako bo z novim domom. Ali bo res lastnina le ene politične skupine, ali bo naslednik nekdanjega Narodnega doma. K vprašanju se bomo ponovno vrnili, ker zanima Tržaške Slovence.

Literarni pogovori

Če Vam takoj ne objavimo prispevkov, nikar ne obupajte in se nikar ne jezite. Če v tej skromni rubriki ni mogoče odgovoriti obširneje, Vam zato odgovorjam v pismu, če vem kam. Zato bi rad, da bi bilo čim manj pseudonimov, pa več pravih imen z naslovom. Če prvič ni prispevek dober, bo pa drugič. Neko merilo pač mora biti in tudi v Vaš prid je, če se s kako stvarjo, ki še ni zrela, ne prenaaglite z objavo. Zato: pošiljajte pogumno naprej, izboljšujte svoje prispevke in ne bodite občutljivi!

L. S. Vidite, Vaše pesmi res niso pesmi. Niti pripovedne, ker nič ne povedo, niti lirске, ker v njih ni melodije, ni doživetja, ni občutka. Vaše »pesmi« so bolj besede, stavki z nepravilnim besednim redom. Morate še mnogo brati in se učiti. Poskusite najprej napisati kako prozo v pravilni in lepi slovenščini. Verze boste začeli pisati tedaj, ko se ne boste silili, ampak se Vam bo pripovedovanje kar samo prelilo v verz in ritem.

B. Zemlja. Predelali ste pesem, a ste jo, za moj okus, preveč razvlekli. Umetnina je tista pesem, ki z nekaj besedami pove vse, oziroma ji niti ni treba povedati dosti, pač pa v nas zgame nekaj, da nam duša naenkrat sozveni. Berite še enkrat svojo pesem in boste videli, da preveč pripoveduje. To je odveč. Naj le nakaže misel in srce bralca jo bo začutilo. Napišite rajši kaj novega in pošljite enkrat večjo zbirko.

Jože Peterlin

Zaključil se je jugoslovanski filmski festival v Pulju. Kot poročala jugoslovanska kritika je ta festival precej razočaral.

Prvo nagrado je dobil srbski film »Pop Čira i pop Spira«, ki ga je režirala Soja Jovanović. Poleg tega so dobili nagrado še nekateri drugi filmi in dokumentarji. Bojan Adamič, dirigent radia Ljubljane, je dobil eno izmed nagrad za glasbeno spremljavo.

Predvajali so tudi film: »Ne čakaj na maj«, ki je nadaljevanje Vesne. Slika predstavlja Metko Gabrijelčičevo in Franca Trefalta v tem filmu.

Za dobro voljo

Profesor psihologije govori svojim učencem o laži.

— Preden začnem svoje predavanja, bi rad vedel, kdo je bral mojo knjigo: »Laž v 20 stoletju«?

Skoraj vsi učenci dvignejo roko.

— Odlično, odvrne profesor. Vzamem to kot začetek svojega predavanja: moja knjiga ni bila še izdana...

...

Zenske kar norijo za slavnim tenoristom. Ustavljajo ga na cesti, se pode za podpise, najbolj goreče pa ga prosijo, naj jim da koder svojih las. Tenorist prav ljubeznivo pošilja svojim oboževalkam lep koderček.

— Veš kaj, mu pravi njegov prijatelj, če boš tako delal še nekaj časa, boš postal plešast.

— Ne jaz, odvrne tenorist, pač pa moj psiček.

...

— Veš, da se Ivo poroči.

— Res? Katera pa je tista srečna ženska?

— Njegova mati.

...

Andrej je dobil anonimno pismo, na katerem je bila napisana samo ena beseda: osel. Obrača list na vse strani pa pravi: Dobil sem že veliko pisem brez podpisa, to pa je prvič, da dobim pismo s samim podpisom.

...

Anica: Veš, da se Nada boji strahov?

Marija: Ne bi rekla. Nasprotno, saj prebije ogromno časa pred ogledalom in se gleda.

...

Solska naloga: »Otroci, bodite previdni!«

Tako je napisal nek učenec: Petrček se je nekega dne, ko je šel v šolo, spodrsnil in si zlomil nogo. Dečki, bodite previdni, ne hodite v solo!

...

Kaj si napravil, s semenom buče, ki sem ti ga daroval?

— Vsadil sem ga v vazo, ki je na balkonu in sem ga zalival zjutraj in zvečer.

— In kaj je prišlo ven?

— Policaj, ki mi je naložil globo.

...

— Vzemite steklenico ruma — svetuje zdravnik možu, ki ne more spati. Stavite za dva prsta v kozarec, dodajte sladkor, vrelo vodo in pijte počasi. Tako napravite vsake pol ure.

— Povejte, gospod zdravnik, ali mi bo to koristilo? ali bom potem lahko spal?

— Ne — odgovori zdravnik, — žal pa vam ne bo, da ste bili zbujeni.

Slovenci,

če se hočete zares počutiti domače
če hočete biti prijazno, in dobro
postreženi,
pojdite v slovensko gostilno

Panada

Lastnica: LIA PIPAN & Co.

TRST, ob Velikem kanalu proti
cerkvi sv. Antona Nevega,
ulica Rossini 10

Večji izleti lahko naroče naprej kosila
in večerje

Postrežemo z domačo hrano in pristnimi,
najboljšimi vini

Veliko
izbiro
fotografskega
materiala,
daljnogledov,
sončnih naočnikov,
in preciznih
merilnih
priprav
doblje pri

Vista

Via Carducci 15 - Tel. 29-656

Obiščite nas in prepričali
se boste o ugodnih cenah
in o kakovosti blaga